

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó:

Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő:

Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Huszonegyedik évfolyam.

V. füzet.

1882. Májushó.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti-Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

 Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, Lipótváros, Hold-utca, 21. szám, II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék.

Az erdészeti ügyek közigazgatási kezelése hazánkban.

(Folytatás és vége.)

A Horvát-Szlavonországban lévő államerdők összes területe, melyet a földmívelési ministerium a zágrábi magy. kir. erdőigazgatóság útján kezel 571.300 kat. hold. Ezen igazgatóság kerületében a szolgálat még a korábban fennállott rendszer szerint van 6 erdőhivatal segélyével kezelve. Az 1881. év végéig külön helyi igazgatás alatt voltak a zágrábi országos pénzügyigazgatósághoz beosztva a polgári Horvátországban lévő fucčinei és belovári erdők, míg a vinkovczei, gradiskai, glinai, gospici, ogulini és otočaci erdőhivatalokhoz tartozó erdőket a múlt évi júliushó 15-én kelt királyi leirattal polgárosított határőrvidéket kormányzó zágrábi katonai főparancsnokság kezelte a hozzá beosztott erdészeti osztály segélyével és ugyancsak a földmívelési ministerium fennhatósága alatt.

Miután a katonai főparancsnokság erdészeti osztálya a polgárosítás alkalmával kiadott legfelső királyi leirat értelmében

magy. kir. erdőigazgatósággá alakult, folyó évi januárhó 1-től kezdve a fűcsei és belovári államerdők is a pénzügyigazgatósági vezetés alul kivétetvén, az említett erdőigazgatóság alá helyeztettek.

A horvát-szlavonországi államerdők szolgálati szervezete, valamint az ezeknél alkalmazott erdőtisztek és altisztek hatásköre, és illetményeiknek megszabása a folyó évben fogantatani szándékolt új szervezéssel ugyanoly alapon fog rendeztetni, mint ez Magyarországon történt.

Itt megemlítendőnek tartjuk még, hogy a volt magyar határőrvidéki és a horvát-szlavon határőrvidéki lakosságnak az erdei szolgalmak megváltására az államerdőkből átadott és érték szerint becsült felerész 572.413 k. hold, a fennállott ezredek területén levő községek osztatlan tulajdonát képezi, s ezen községek együttesen ugynevezett „vagyonközségek“-et képeznek. Mind a magyar-, mind a horvát-szlavonországi vagyonközségek erdeit illetőleg, az 1873. évi XXX. törvénycikk 7. §-a szerint, az államerdők főigazgatásával megbízott közegeknek, tehát a földmívelési miniszternek fenntartva lett az erdőgazdaság természetéből kifolyó ellenőrzési jog. A horvát-szlavonországi államerdőket illetőleg pedig érvényesnek kell ismerni az 1879. évi XXXI. törv.-cikkben foglalt magyar erdőtörvényt is, mert a Horvát-Szlavon- és Dalmátországokkal történt közjogi kiegyezés alkalmával történt megállapodás szerint, a mint ezt az 1868. évi XXX. t.-cz. 8. §-a világosan mondja: az ingatlan államvagyon mind törvényhozásilag, mind kormányzatilag közös, már pedig az államerdők az ingatlan államvagyon részét képezik.

Következőekben közöljük az államerdők 1882. évi költségvetésének főbb tételét:

Az 1882. évre tervezett rendes bevétel	5.895,609	frt.
„ „ „ „ „ „ kiadás	4.055,164	„
E szerint a várható tiszta jövedelem	1.840,445	„

A kiadások közt a személyes járandóságok 847,517 frtot tesznek; a lótartási átalányok 125,465 frtot, az utazási költségek 64,210 frtot, a kezelési épületek fenntartása 75,334 frtot; az irodai költségek 38,079 frtot; a jutalmak és segélyek 10,030 frtot; az előre nem látott költségek pedig 15,165 frtot, s így az összes kezelési kiadások 1.175,800 frtot tesznek.

Állami és községi adóra 580,302 frt; egyházi és jótékony célokra pedig 10,856 frt fizettetik.

Az üzleti kiadások összege 2.263,206 frt, melyből 40,909 erdőrendezésre, 94,409 frt erdőmivelésre, 255,379 frt pedig üzleti épületek és szállítási eszközökre fordittatik, míg a többi részt a faanyagok termelése veszi igénybe. Az ügyész-ségi költség 25,000 forint.

Hogy e költségvetés a tényleges viszonyokkal megegyező reális alapon nyugszik, igazolják az 1878., 1879. és 1880. évi zárszámadások is, melyek szerint azon években a tiszta jövedelem következő volt: 1878-ban 1.948,830; 1879-ben 2.081,644 és 1880-ban 2.156,177 frt.

Ezen számokat közelebbről vizsgáló t. olvasónak feltűnik bizonyára, hogy az 1882. évre számított jövedelem kisebb, mint a megelőző 3 év zárszámadásnak eredménye, miért is ide kell jegyeznünk, hogy ez abban leli magyarázatát, mert a horvát-szlavon határőrvidék polgárosítása következtében, a mint ezt a m. kir. földmívelési ministerium 1882. évi költségvetésének indokolása a 41-ik lapon igazolja, 145,910 frt, mely a polgári és katonai eddigi közös kezelés folytán a katonai főparancsnokság és a pénzügyigazgatóság részéről az erdészethöz volt előirányozva, a pénzügyministeri tárczának adatott át.

Az 1881. évről rendelkezésre álló számadási adatok szintén ezt bizonyítják, kitűnően belőlük, hogy a gazdaság

pénzügyi eredményét illetőleg sem volt hátrányos az erdőknek a földmívelési minister kezelésébe való átadása; mert noha az 1881. évi államköltségvetés szerint 1.940,162 frt tiszta jövedelem volt előirányozva, az eredmény tetteleg 2.000,000 frton felül áll, mindamellett, hogy az előbb megjelölt 145,000 frt horvát-szlavonországi jövedelem, mely 1881-re még a földmívelési tárczánál volt felvéve, tetteleg már ezen évre is a pénzügyministeriumnál lévő állami mezőgazdasági birtokok javára számoltatott el.

A mi az államerdők termékeinek, s azokban előjövő mellékhasználatoknak értékesítését illeti, szabály az, hogy minden anyag vagy tárgy árverés, vagy írásbeli ajánlatok útján adassék el, vagy béreltessék ki. Lehetne ugyan ez ellen a gazdasági pénzügyi tekintetektől észrevételt tenni, de általában véve mégis ez ismerendő el a leghelyesebb eljárásnak.

A faanyagok ott, a hol csak lehetséges, mindenütt tövön adatnak el; s a kincstári fűrészgépek a favásárlóknak kereként és évenként rendszeren 1000 frtéért béreltetnek ki.

Nem véljük érdektelennek itt, hogy az állami erdők jövedelmezőségének mértékét még jobban illusztrálhassuk, megemlíteni azt, hogy a pénzügyministerium 1882. évi költségvetése szerint az államjóságok összes bevétele 4.259,110 és kiadása 1.634,284 frt lévén, a várt tiszta jövedelem 2.624,826 frt, melyből azonban 1,069.192 frt uradalmi korcsmabérletek és egyéb jogok használatából 143,787 frt pedig késedelmi kamatokból ered; de nem lényegtelen az sem, hogy addig, míg az erdőgazdaságnál az összes helyi igazgatási és számvevőségi költségek az erdők jövedelméből levonatnak, addig a jóságigazgatóságoknak és azok számvevőségeinek 146,695 frtot tevő költsége az államjóságok terhére nincsen felvéve. Egyébiránt nemcsak e körülmény igazolja, hogy az államvagyon jövedelmeinek és költségeinek

elszámolásánál az államköltségvetésnél, mily egymással nem egyező elvek szerint történik az eljárás, hanem az is, hogy addig, míg az államerdők bevételeiből a pénzügyi tárczának a kincstári ügyészek részéről teljesített jogképviseletért évenként 25.000 frtot kell átszolgáltatni, az államvagyon többi része, s így a mezőgazdaság is, a részéről, számos pere és nagy tömegű hátralékai miatt, sokkal jelentékenyebb mértékben szükségelt ügyészi kiadásokból semmit sem visel, a mi a két utóbbi tételnél, ha csak oly ügyészégi költség vétetik is számításba, minővel az erdőszet lett megterhelve, a kiadásoknál, s illetve a tiszta jövedelem kiszámításánál kerek számban 170.000 költség mellőzését igazolja.

Az államerdők szolgálatának szervezetével egyidőben lett életbe léptetve az erdőtörvény végrehajtására szükséges állami erdőfelügyelőségi személyzet szervezete is. — Ez intézmény egészen új lévén, s a céljaira igényelt költségek is az államkiadásoknak egészen új teherrel való szaporítását okozván, igen természetes, hogy úgy a szervezet, mint a vele összefüggő kiadások a lehető legkisebb mértékben lettek megszabva, oly reménynyel azonban, hogy a mint az ország meggyőződik az új intézmény hasznosságáról, s a fokozatos fejlődés azt szükségessé teszi, e téren is megfelelő mértékben lesz az ügy érdekében szükséges kiadások fedezete megadva, s a felügyelőségi személyzet is a tényleges szükségletnek megfelelő számban alkalmazva.

Az állami erdőfelügyelet körében teljesített szolgálatok üdvös hatásának pénzbeli eredménnyel való kimutatása lehetetlen, mert az erdőfelügyelőség tevékenysége a gazdasági állapotok javításának munkásságában összpontosul, s ennek a jövedelmezőségre való hatását főleg csak utódaink élvezik; a mi pedig a jelent illető pénzbeli értéket illeti, az leginkább a községi és törvényhatósági erdőket érdekli, s ennek útján a

községi vagy törvényhatósági pénztár javára szolgál minden oly esetben, midőn a község kárával járó feladások vagy használatok foganatósításának eleje vétetik.

Az erdőgazdaságnál azonban a pénzbeli eredménynek egyáltalán nem is szabad egyedül irányadónak lenni, mert hiszen a pénzjövdelem magában igen kedvezőnek is mutatkozhatik némely viszonyok között, mindazonáltal maga a gazdaság szemben az erdők műszaki gondozásával, fenntartásával és azok állandó jövedelmezőségének rendeltetésével, még épen tulságos rossz is lehet. És vajjon ki lehet képes kimutatni azon hasznot, melyet az erdők gondos kezelése és a hegységi kopár területek beerdősítése útján az árvizek mérséklése által biztosan elérni lehet! Nincs ennek még száma, s hordhatjuk mi a vizszabályozásoknál, a biztosra soha meg nem mondható legmagasb vizállás számításával, a töltéseket töltésekre, de az az egy örökre bizonyosnak marad, hogy az ármentesítés egyik legbiztosabb gátját csak akkor építjük, midőn a hegységi erdők jó karban tartásával a folyammedrek emelkedését a hordalék tömegének csökkentésével biztosítjuk!

Az erdőtörvény végrehajtásának súlypontja hazánk jelenlegi közigazgatási viszonyainak megfelelően a közigazgatási bizottságok kezébe lett letéve; igen üdvös intézkedése azonban az erdőtörvénynek, hogy a közigazgatási bizottságok a törvényben őket megillető teendők végrehajtására egy 3 tagu bizottságot választanak, mely bizottságnak tagjai lehetnek erdészeti ügyekben jártas oly egyének is, kik különben a közigazgatási bizottságnak nem tagjai. A végrehajtó munkásság mozgató ereje tehát törvény szerint ezen 3 tagu bizottság hatáskörébe lett letéve, s ezt a földmívelési miniszter a közigazgatási bizottságoknak erdőrendészeti ügyekben való eljárásra, a belügyminiszterrel egyetértőleg kiadott utasítással megfelelően életképessé is tette az által, hogy magát ezen bizottságot az

erdőgazdaságot illető minden concret ügyben érdemleges határozat hozatalára jogosította fel, s ennek jelentéseit a közigazgatási bizottság, a mennyiben azok nem concret kérdésekre vonatkozó határozatot vagy ítéletet tartalmaznak, tárgyalhatja ugyan, de csak akkor változtathatja meg, ha határozatához a 3 tagu erdészeti bizottság többsége hozzájárul, vagy a királyi erdőfelügyelő az ellen nem él felelbezással.

Nevezetes teendőjét képezi a közigazgatási bizottságoknak, illetve azok erdészeti bizottságainak a községek, hitbizományok, közbirtokosságok, egyházi személyek és testületek, törvényhatóságok, s általában az erdőtörvény 17. §-ában megjelölt erdőbirtokosok erdeire vonatkozó üzemtervek megállapítása, melyeket az illetők 1884. évi juliushó 1-ig a ministeriumnak jóváhagyásra bemutatni kötelesek. Nem alárendelt jelentőségű e gazdasági üzemterveknél az sem, hogy miként intézkedik a ministerium különösen azon urbéri községi erdőkre, melyeket az illetők legelőilletőség fejében kaptak ki. Ez erdők ugyanis legelőilletmény gyanánt lévén kiadva, kívánatosnak ismerendő, hogy azoknál, az erdő minőségben való kezelés mellett, a használat fősúlya azon határig, a mig ezt az illető talajnak teljes termőképességében való megtartása megkívánja, a legeltetési használatra fektessék, ily eljárás mellett meg lévén óva mind az erdészeti érdek, mind a község marhatenyésztési érdeke.

A törvény szerint a minister van felhatalmazva azon utasítás kibocsátására, mely szerint az üzemtervek készítendőek; a kiadott utasítás a magángazdasági igényeknek megfelelően egészen szabad kezett engedett a tervek elkészítésének mikéntjére, s miután e részben az erdészeti tudomány több eljárási módot enged meg, csupán azon egy megszorítás lett téve, hogy a hazai viszonyainknak is megfelelőbb, könnyebben ellenőrizhető, s a használat tartamosságát is jobban biztosító terület szerinti erdőrendezésnek lett elsőség adva.

Az ország 14 erdőfelügyelőségi kerületre lett beosztva, s e célból a külső szolgálatra alkalmaztatik 14 erdőfelügyelő és ugyanannyi alerdőfelügyelő. A kerületek következők:

1. A budapesti kerület . . .	362.517 k. hold erdőterülettel.
2. „ pozsonyi „ . . .	717.267 „ „ „
3. „ besztercebányai ker. . .	1,547.147 „ „ „
4. „ kassai kerület . . .	1,427.517 „ „ „
5. „ debreczeni kerület . .	648.918 „ „ „
6. „ szatmári „ . . .	1,755.484 „ „ „
7. „ kolozsvári „ . . .	1,014.703 „ „ „
8. „ marosvásárhelyi ker. .	951.362 „ „ „
9. „ brassói kerület . . .	926.523 „ „ „
10. „ szebeni „ . . .	1,072.921 „ „ „
11. „ temesvári „ . . .	1,413.361 „ „ „
12. „ szegedi „ . . .	126.925 „ „ „
13. „ pécsi „ . . .	469.398 „ „ „
14. „ szombathelyi kerület .	843.236 „ „ „

Az összes erdőterület tehát 13,277.279 kat. hold.*)

A mely kerületeknél az erdőterület nagyobb, ott általában nagyobb azon birtokok száma is, melyek egy tulajdonos kezében vannak, s terjedelmesebb összefüggő erdőtesteket képeznek, vagy az állam tulajdonában vannak. Nem lehet ugyan tagadni, hogy a kerületi beosztás erdészeti szempontból véve arányosabb és helyesebb is lehetett volna, a magas ministertanács azonban a katasteri kerületek szerinti beosztást tartotta elfogadandónak, s csupán a királyhágón túli részre engedett ettől eltérőleg, Marosvásárhely és Brassó székhelyével két kerületet képezni.

Az összes felügyelőségi költség, személyi és dologi kiadásokat együtt véve, az 1882. évre 85.000 fital lett előirányozva.

*) Hogy az egyes törvényhatóságok mely kerületekben vannak beosztva, ez az »Erd. Lapok« 1880. évi VII. füzetében látható.

Az országos erdei alap bevétele pedig 24.000 frt, és kiadása 20.000 frt, melyből 10.000 frt erdősítésekre és 10.000 frt egy felállítandó erdőőri szakiskola építésére használandó fel.

Az erdőfelügyelőségek rendes folyó munkáinak intézése mellett nagyobb fontosságú munkálatot képez az erdők nyilvántartási törzskönyvének törvényhatóságok szerinti összeállítása, melynek megfelelő előhaladása után a véderdők kijelölése veendi kezdetét. Ezen munkálat teljes elkészültével fogjuk az országos erdőstatisztikát birni, s miután azt a szakértő erdészeti közegek, a közigazgatási erdészeti bizottságok és az illető birtokosok meghallgatásával fogják végleg megállapítani, megnyugvással várható, hogy az rendeltetésének megfelelő hitelességgel lesz összeállítva. Ezen törzskönyv tartalmazni fogja a következő főbb adatokat: A talaj minősége szerinti alapon: a véderdőt, futóhomokon álló erdőt, a feltétlen erdőtalajon álló erdőt és nem feltétlen talajon álló erdőt. A fanemre nézve megkülönböztetve: a tölgyerdőt, a bükk- és más lomb-erdőt és fenyőerdőt. Az erdőtulajdonos jogi minősége szerint, vagyis az 1879. évi XXXI. t.-cz. 17. §-a, illetve szorosabb állami felügyelet alá helyezett erdőbirtokokat, u. m.: állami erdőt, törvényhatósági és községi erdőt; egyházi testületek és személyek erdeit; közalapítványi erdőt; magán alapítványi erdőt; hitbizományi erdőt; közbirtokossági erdőt és részvénytársulati erdőt. Végül a 17. §. alá nem tartozó erdőket és ismét ezek közül kiválasztva azokat, melyekre a törvény 16. §-ában biztosított községi adókedvezményt a birtokosok igénybe veszik, s ennek megfelelően magukat rendszeres gazdasági tervszerinti gazdálkodásra kötelezik. Önként értetik, hogy a birtokállomány ezen felvétele később a használatra vonatkozó megfelelő adatokkal is ki leendő egészítve.

Ezen adatokat figyelemre véve, kitűnik, hogy készülő erdőstatisztikánk a földmívelési minister ur által megvetett

alapon teljesen meg fog felelni azon igényeknek is, melyet a nemzetközi erdőstatisztika szempontjából attól kívánni lehet, s ezt annyival inkább mondhatni, mert a némethoni erdőstatistikusok részéről a múlt év augusztus havában Hannoverben tartott ülésben kifejezett óhajtás szerint gyűjtendő anyagok általában véve ugyanazok, melyeknek gyűjtése és feldolgozása hazánkban már a múlt év elején elrendelve lett, így tehát e tekintetben sem járunk hátrább a német erdőgazdánál.

Hogy az erdőtörvény a tőle várt jó sikert egész mértékben meghozhassa, kíváncsnak ismerendő, miszerint a községi erdők gondos kezelésére oly közvetlen befolyást gyakoroljon az állam a műszaki teendők végrehajtásánál, mely a jó kezelést és ennek célját egészen biztosítja, ez pedig nézetünk szerint leghelyesebben és legkevesebb költséggel akként történhetné, ha a községi erdők, bizonyos átalánydíj mellett, állami erdészek által kezeltetnének, a mint ez péld. Franciaországban is történik.

Az erdészeti adminisztráció központi vezetésére a földmivelési ministeriumban, mint már fennebb a tiszti létszámnál kimutatva lett, két ügyosztály van, melyek egyike a kincstári erdők gazdasági ügyeit intézi, míg a másiknak feladata az erdőtörvény végrehajtásából kifolyó teendők, s a vadászat ügyeinek intézése. Mindkettőnek élén egymástól független előadó áll, s ezek közös főnöke az országos főerdőmester, ki mindkét osztály körén kívül állván, feladatához tartozik mindkettőre nézve az általános országos érdekek szempontjából való eljárásnak érvényt szerezni, s az összes műszaki teendők mikéntjére és sorrendjére az irányelveket megadni.

Az erdőtörvény megalkotása és talán a fennebbiek után is azt hinné mindenki, hogy az ország összes erdészeti ügyeinek nemcsak közigazgatási kezelése, de a közvetlen állami kezelés alatt álló erdők gazdasági ügyeinek műszaki intézése is a

földmivelési ministeriumban lett összpontosítva. Minhogyan azonban ez nincs így, kötelességünkhöz tartozik azt is megemlíteni, hogy a közalapítványi birtokokhoz tartozó erdők kezelése még most is a vallás- és közoktatási ministerium alatt áll, s itt szintén külön erdészeti közegek alkalmaztatnak. Mi ezt nem csak hogy nem takarékos eljárásnak, de egészen feleslegesnek is tartjuk, mert a 94.835 kataszteri holdra menő közalapítványi erdőbirtokot a földmivelési ministerium által a kincstári erdészet útján igen jól lehetne kezelni, s biztosak vagyunk benne, hogy ezen kezelés költsége legalább is egy harmad részzel kevesebbe kerülne, a befolyó jövedelmet pedig félékenként vagy évenként, minden akadály nélkül át lehetne szolgáltatni az illető alapítványi pénztárnak. Hogy pedig ez így történjék, azt az állam pénzügyi érdeke is parancsolja, mert az államra nézve nem lehet közömbös, ha az alapítványi erdők jövedelme 10 vagy 20.000 frttal kevesebb, mert ez esetben az illető alapok szükségleteit az állampénztárból kell pótolni. Különben is nem lenne ez új dolog, mert már nálunk is kezelték 1867 előtt az állami erdészek azon erdőket, s az osztrák tartományokban ugyancsak a földmivelési tárczánál ma is azok kezelik.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium kezelésére bizott alapítványi erdőkről még a következőket kívánjuk itt feljegyezni:

Ezen erdők közül a vallásalapítványhoz

tartozik	52.041 kat. hold,
a tanulmány-alaphoz	16.419 „ „
az egyetemi alapítványhoz	17.713 „ „
a „Teréziánium“ nevelő-intézet birtoká-	
hoz tartozik	4.214 „ „

összesen . 90.387 kat. hold.

Az erdőbirtokhoz tartozó egyéb terület, mint: erdei kaszálók, utak, nyiladékok, vízállásu terek, és a Temes folyó szabályozása folytán csakis legelőnek használható területek

4.448 kat. hold.

Összesen tehát . 94.835 kat. hold.

Az alkalmazott tisztviselők létszáma.

I. A központi szolgálatnál:

1 főerdőtanácsos	1800	frt,
1 fogalmazó	1200	"
1 erdőrendező (ennek részére 32 m. tűzifajárand.)	1200	"
1 erdőmérnök	600	"
1 erdőgyakornok	550	"

Lakpénz-járandóság: főerdőtanácsos és erdőrendező 400 frt, fogalmazó 300 frt, erdőmérnök 150 frt.

II. A külső kezelésnél:

6 kerületi erdőmester, egyenként	900—1200	frt,
2 uradalmi erdőmester	900—1200	"
20 erdész, egyenként	600	"
4 alerdész, egyenként	600	"
9 erdőgyakornok	550	"
2 erdőgyakornok	360	"
2 erdőhivatali irnok	400	"
1 alapítv. faraktár-gondnok	1000	"
9 erdőgyakornok az erdőrendezősnél alkalmaztatik ideiglenes minőségben.		

A kezelő-tisztek természetbeni lakással bírnak, továbbá a kezelő-erdészek és urad. erdőmesterek 300—400 frt, a kerületi erdőmesterek 600 frt utazási átalányt kapnak; ezen kívül

rang szerint 2—8 hold földjárandóságot és 20—32 méter kemény tűzifát, lakásukhoz szállítva.

Az erdő-őrízetet 117 erdő-őr teljesíti, kiknek fizetése egyenként 160—300 frt, továbbá 17 méter kemény tűzifajárandóság és általában szabad lakás.

A közalapítványi erdők helyi igazgatása a mezőgazdasági főtisztviségek útján, valamint azok számvevőségi és pénztári ügyvitele is a mezőgazdasági ügyekkel közösen kezeltetik.

Az összes alapítványi erdők:

1880. évi bevétele 496.801 frt.

1880. évi kiadása 346.043 „

Mihez képest a jövedelem 150.758 „

A folyó 1882. évre 468.751 frt bevétel és 333.625 frt kiadás lett előirányozva.

A ki magyar erdőgazdaság kezelésének viszonyairól szól, nem lenne igazságos, ha azon alkalommal az országos erdészeti egyesületről nem emlékeznék meg; mert az alkotmányos kormányzat életbelépte óta az erdőgazdaság terén nem történt oly nevezetes intézkedés, melynél ezen egyesület munkásságával közre ne működött volna, s oly kérdés, melynél az erdőgazdaság igényeinek okszerű érvényesítésére a kellő lépéseket megtenni elmulasztotta volna, mert hiszen az egyesület buzgó, erélyes és tapintatos elnökének, Tisza Lajosnak, figyelmét semmi el nem kerüli; s midőn az erdőtörvény érdekében kifejtett egyesületi munkásságról elismerőleg kell emlékeznünk, azt sem szabad feledni, hogy ezen egylet szavát, még a kincstári erdőgazdaság szolgálati szervezetének munkába vétele idején is, midőn ellentétes áramlatok az erdészeti kezelésnek az államvagyon mezőgazdasági vagy bányászati ügyvitelével való egyesítését, és illetve ezeknek alá való rendelését czélozták, teljes erélylyel vetette a mérlegbe, s az, miként az eredmény is mutatja, nem volt pusztán elhangzó.

Az országos erdészeti egyesület 1866-ban decemberhó 6-án alakult az akkor rombadülő, és az ország közbizalmába helyet nem nyerhető, magyarnak nevezett, de németesen működő „magyar erdész-egyletből”; vagyon nélkül és mondhatni adóssággal kezdette működését, s ma van 636 alapító-, 505 rendes-, 5 tiszteletbeli-, összesen tehát 1146 tagja és 150.000 frt alaptőkéje; állandó irodalmi alapítvánnyal bír, s erdészeti szakkönyvekre évenként 100 drb arany pályadíjat tűz ki, 550 frttal fizetve, ezen irodalmi pályadíjat már kiadta egy erdőbecsléstanra; most van kiírva 200 darab arany egy erdészeti növénytanra és 100 darab arany egy erdőhasználat-tanra, 40 drb arany pedig a futóhomok megkötését tárgyazó pályaműre. Megvásárolta 1873-ban az „Erdészeti. Lapok” tulajdonjogát 6000 forinttal, s e közlönyt, mely havonként terjedelmes füzetekben és évenként 70—80 nyomtatott iven jelenik meg, tagjainak a tagsági díjak fejében adja, s minden más kiadványait a tagok a tetteges kiállítási költségek mellett kapják. E lap a tagok és külön előfizetők számára jelenleg 1400 példányban jelenik meg.

Hogy a tagok érdekei minél szorosabban legyenek az egyesülethez csatolva, alapítványt létesített arra, hogy annak kamatjából erdészeti szolgálatban állott tagjai özvegyeinek és árváinak minden évben segélyt adjon, s ezt már 1880-ban megkezdette; a múlt évre e célra 300 frt állott rendelkezésre, de jogosult pályázók hiányában csak 100 frt volt kiadható; a folyó 1882. évre e célra szolgáló kamatösszeg 355 frt; jelenleg pedig tervben van véve egy oly alaptőke képzése is, melynek kamatjából erdészeti szolgálatban álló oly tagoknak szándékoltatik segély adatni, kik önhibájukon kívül súlyos anyagi viszonyok közé jutottak vagy szolgálaton kívül állanak.

Az egyesület a helyes erdőgazdasági ismeretek terjesztése végett gyűléseit minden évben az ország különböző

részeiben tartja, s működése ilyenkor az illető vidék erdeinek megismerésére s megítélésére összpontosul, s nem mulató, de tetteges, fáradságos munkából álló.

Egyik legszebb és legfontosabb hivatását képezi az egyesületnek az is, hogy az erdőbirtokosoknak erdőgazdasági ügyekben szakértő jó tanácscsal szolgál, melyről a hazai erdőgazdaság javának érdekében azt kívánhatjuk, hogy minél többen vegyék igénybe.

Hátra van még, hogy az erdészeti szakképzés ügyéről szóljunk. Az erdőtörvény az állami erdészethnél, valamint a törvény 17-ik szakában megjelölt, és fennebb egyenként fel-emlitett erdőbirtokosoknál feltétlenül megkívánja, hogy rendes szakképzett erdőtiszteket tartsanak. A szakképzés megszerezhetése az erdőgazdaság igényeit tartva szem előtt, leghelyesebben a selmeczi m. kir. erdőakadémián eszközendő, mert hiszen nem szorulhat egyáltalában bizonyításra, hogy egyetlen más akadémián sem adhatnak olyan oktatást, mely a magyar erdőgazdasági viszonyoknak annyira megfelelhethetne, mint épen az, mely a hazai erdőakadémián szerezhető meg. Az erdőakadémián jelenleg 3 rendes tanár és 3 tanársegéd van alkalmazva a szaktantárgyak előadására, a mathematicai és illetve természettani és mérnöki segédtudományokat a bányakadémiával közös tanároktól hallgatják a növendékek. Jól tanuló szegény ifjak segélyezésére 20 erdészeti ösztöndíj van rendszeresítve, egyenként évi 300 frttal, ezenkívül pedig egy ösztöndíj évi 1000 frttal, a célból, hogy oly fiatal erdészek, kik már államvizsgát tettek, s már alapos képzettséggel bíró szakemberek a külföldi erdőgazdasági viszonyok tanulmányozására kiküldessenek. Az akadémia rendes hallgatói lehetnek mindazok, kik reáliskolát vagy gymnasiumot végeztek, s erről érettségi bizonyítvánnyal bírnak. Az ilyen előképzettséggel bíró egyének az akadémiai rendes hallgatók részére előirt

tantárgyakat akár magán az akadémián hallgatják, akár, ha képesek arra, magán uton készülhetnek el azokból, de kötelesek a selmeczi erdőakadémia tanárai előtt vizsgát tenni, s az erdőakadémiai tanulmányok befejezése után 2 évig erdészeti szolgálatban állani, melynek elteltével az évenként ősszel Budapesten tartandó államvizsgához bocsáttatnak, melyről, ha oklevelet nyernek, a törvény által megkívánt szakképzettséggel bírnak. Minthogy a magán uton való elkészülésre a megfelelő alapképzettség igazolása attól van feltételezve, hogy az illető érrettségi bizonyítvánnyal bírjon, igen természetes, hogy azok, kik ezzel nem bírnak, az erdészeti szaknál a törvényes képzettséget nem szerezhetik meg, mert az akadémiai vizsgákhoz és államvizsgálathoz nem bocsáthatók. Azok, kik esetleg külföldi erdőakadémiákon tanulnak és szerzett bizonyítványaikból hiányzik egy vagy másik oly tantárgyból való vizsgálati eredmény igazolása, mely tantárgy a selmeczi erdőakadémia rendes hallgatóira kötelező, kötelesek ezen tantárgyból vagy az illető külföldi tanintézeten vagy a selmeczi erdőakadémián a vizsgát, mielőtt az államvizsgához bocsáttatnának, letenni. Az államvizsgának belföldön való letétele kivétel nélkül kötelező azokra, kik 1867 óta tettek vagy tesznek vizsgát; azon államvizsgálati bizonyítványok, melyek az alkotmányos kormányzat idejét megelőzőleg, tehát 1867 előtt Bécsben az erdészeti kormányzat akkori központi székhelyén állíttattak ki, Magyarországon szintén érvényesek.

A mi a szakképzett erdészek alkalmazását illeti, ez iránt az erdőtörvény határozottan intézkedik az által, hogy a 17. §. alá tartozó, s fennebb részletesen is megjelölt birtokosoktól megköveteli, hogy minden új kinevezésnél vagy előléptetésnél csak oly szakközegekre tegyék választásukat, kik erdészeti államvizsgálati oklevéllel bírnak; a földmívelési minister pedig elrendelte, hogy az erdőrendészeti hatóságok részéről szak-

értői munkálatokra csak oly erdőtisztek alkalmaztassanak, kik szakképzettségüket szintén az államvizsgálati oklevéllel tudják igazolni.

Nem hallgathatjuk el itt az erdészeti szakképzés egyik kérdésének megemlítését, s ez az erdőakadémia mai visszahelyezete; ugyanis míg az erdőakadémia szakbeli ügyeinek intézése a földmívelési ministeriumot illeti, mint olyant, mely az ország összes erdészeti ügyét kezeli, s melynek ezen feladatával összefüggő hivatása a hazai erdőgazdaság igényeinek megfelelő szakképzett erdőtisztek nevelése, addig az akadémia költségvetése a pénzügyministerium tárczájánál a bányaaadémia költségével közösen van előirányozva. Feltétlenül szükség pedig, hogy az erdőakadémiát illető költségek felett az akadémia tanügyi érdekeinek czélszerű fejlesztetése végett a földmívelési minister rendelkezék, s hogy ezen költségek megfelelően elkülönítve, a földmívelési tárczához tétessenek át, s hogy itt mielőbb gondoskodás történjék az iránt, hogy az erdőakadémia tanterve gondosan átvizsgáltassék, tanári kara pedig a szükséges szakerőkkel kiegészítettessék; nevezetesen, hogy az erdészeti vegytannak, növénytannak és a matematikának erdészeti igényeknek megfelelő előadására külön tanárok alkalmaztassanak. Az előbb jelzett elválasztásnak sem elvi, sem kiviteli tekintetben nem áll lényeges akadály útjában, azon néhány ezer forintnyi költség pedig, mely a jobb taníthatás és jobban való tanulhatás végett mulhatlanul szükséges, szemben hazánk erdőgazdaságának jelentőségével, figyelembe sem vehető parányi csekélységnek tekinthető. Vannak egyébiránt az erdőakadémiának még más kérdései is, minők az oktatás adásának gyakorlati irányban való tüzetes fejlesztése s a tangyűjtemények kezelésével összefüggő szemléleti uton való könnyítése, sőt magának az akadémiának a jelenleginél esetleg alkalmasabb helyre való áttétele is, melyek mind a szakképzés érdekeinek

kellő méltatásával leendő megoldására várnak, s melyek felett mielőbb megállapodásra jutni szintén szükséges.

A fennebb előadottakkal célunk volt a magyar erdőgazdaság ügyeinek intézéséről e közlöny t. olvasóinak hű leírással szolgálni, hogy abból tájékozást meritve erdészetünk viszonyai-val közelebbi ismeretségbe jussanak, s az iránt érdeklődést nyervén, annak ügyeit minél behatóbban megismerni törekedjenek; mert erős a hitünk abban, hogy minél jobban felismerik ezen eddig félreértett vagy nem méltányolt földmívelési szakot és annak munkásait, annál jobban és többre fogják az erdészetet becsülni, s hazánk közgazdasági életében jutott fontos hivatásának betöltésében elősegíteni.

Azok, kik a magyar vagy más külföldi erdőgazdaság viszonyait és szervezetét ismerik, könnyen összehasonlítást tehetnek a kettő között, s mi nem kételkedünk abban, hogy e hasonlítás eredménye hazánkra kedvezőtlenül mutatkozzék, mert sem az ügykezelés czélszerű beosztásában, sem az arra fordított költségek mérsékelt voltában hátrább nem állunk a külföldnél, s ha magát a fejlődöttséget illetőleg van is még több dolog, melyet még ezután kell elérnünk, de vannak olyan intézményeink is, melyekkel a külföldnél elébb állunk, mint például az erdészet üzleti céljaira szolgáló vízi építkezések.

Nevezetes kívánni való még a magyar erdőgazdaság érdekében, az annak szolgálatára alkalmazott tisztikar fizetésének korszerű javítása. Az erdészet természetével függ össze, hogy az ennél teljesített szolgálat minőségének anyagi és erkölcsi értéke a legnehezebben ellenőrizhető szolgálatok közé tartozik, s ezért bátran el lehet mondani, hogy a közszolgálat ezen ágánál legkiválóbb szükség van a feltétlenül hű, ügyszerető és szorgalmas hivatalnokokra, s azért, hogy a lehető legjobb egyének legyenek ide megnyerhetők, és szolgálatában megtartathatók, fizetésüket is megfelelő fokozatra kell emelni.

A tisztviselők fizetéseinek javításánál kérdés lehet az iránt, hogy vajjon a fizetési fokozat általánosan szükséges emelése mellett, mikép lehetne elősegíthető az, hogy az erdészeti tisztviselők érdeke lehető szorosan csatoltassék a szolgálat érdekeihez, s hogy az a helyi ismeretet nagy mértékben igénylő erdőgazdaság szolgálatára ösztönözve legyen egy és ugyanazon állomáson megmaradva azon minél sikeresebb munkásságot kifejteni.

Ujabb időben különösen és mondhatni, hogy már több évtizeden át élénk törekvés nyilvánul az iránt, hogy a tisztviselőknek az általuk kezelt birtok tiszta jövedelméből megfelelő arányban bizonyos $\frac{0}{100}$ adassék, s ez nemcsak a mezőgazdaságnál talál terjedtebb alkalmazásra, de több magán-uradalomnál már az erdészetnél is alkalmaztatik.

Részünkről azonban még nem tudtunk meggyőződni az iránt, hogy az ugynevezett procentuációnak az erdőgazdaságnál való alkalmazása czélszerű lehetne; s azért nem is tarthatjuk annak, mert az erdőtiszt, habár gazdasági üzemterve és a kezelési szabályok kötnék is a helyesebb eljáráshoz, netaláni magán érdekeire való tekintettel, s figyelemmel arra, hogy idő- és helybeli viszonyok az erdőgazdaságnál is gyakran megkövetelik az előre megkötött rendtől való eltérést, melynek jogosultságát a nem szakértő tulajdonosok kellő mértékben méltatni vagy megítélni, sok esetben nem lehetnek képesek, s ha ilyen eltérést mellék-érdekből lehetne hajlandó tenni, azt még a czélszerűség látszatával is fedezhetné, követhetne oly gazdálkodást, mely látszólag a birtokos igényeinek is megfelel, de egészben és lényegében véve még sem egyezik meg a conservatív kezelést igénylő erdő jövőbeli gazdasági érdekeivel.

A jövedelemtől való százalékos jutalmazást tehát, mint az erdőgazdaság természetével nézetünk szerint nem egyezőt, mindenütt elejtendőnek véljük, s e helyett leghelyesebb már eleve oly alapfizetést biztosítani a tisztviselőknek, mely szorosan

fűzze azt az illető erdőhöz és birtokoshoz, s hogy ezenkívül, ha az illető egy és ugyanazon állomáson marad, és munkásságával jó sikert igazol, minden 5 év után, és ennek 2-szer vagy 3-szori alkalmazásával megfelelő fizetési pótlékban lenne részesítendő.

Maga az erdészeti szolgálat azon egyénekre, kiknek életfentartásukat a hivatali pályán kell keresni, teljes meggyőződésünk szerint egyike bár a legterhesebb, de legszebb és egészséges foglalkozásu hivatásoknak; a természet szabad ölében működik az erdész, s ha kötelességét buzgón és kellő szakértelemmel teljesítő egyén, akkor főnökei mindenütt úgy szólva kézen hordják, mit épen az erdésznek azon előbb jelzett sajátsága fejt meg, hogy az illetők minden működése egész kiterjedésben teljesen nem ellenőrizhető, s így a főnöknek, ki a munkáért való felelősségben mégis egészen osztozik, igen természetesen nagyra kell becsülni azon alárendelt tisztársát, ki hivatalos teendőinek végzésében teljesen megbízható. Lassu e téren ugyan a haladás, és hasonlónak mondható a katonaságéhoz, de miként tény az, hogy az erdőben egészséges levegő van, úgy igaz az is, hogy e szaknál nincs jogosulatlan személyes pártfogás, mindenki önmagát pártolja munkássága által, s a tehetségesebb és megfelelően szorgalmas egyének elég szép előmenetelben részesülhetnek, és ha meggondoljuk, hogy erdőtörvényünk helyes végrehajtásával e szak tekintélye folytonosan emelkedik, s a szakértő erdőtisztek is fokozatosan nagyobb számban fognak szükségeltetni, hazánk ifjúságának bátran ajánljuk, hogy minél többen keressék jövőjüket az erdészetenél, különösen ajánljuk pedig azoknak is, kiket jó elmebeli tehetséggel áldott meg Isten, hogy minél többen jöjjenek e szakhoz, hogy így minél jelesebb szakférfiak szolgálhassák ügyünket.

Ha a gyakorlati szolgálatot megkezdő ifju szakerők kellő képzésére valahol jó gondot fordítanak, úgy ez az állami erdészetenél történik, itt minden egyes hivatal főnökének kötelessége

gondoskodni arról, hogy a vezetése alatt szolgáló fiatal erdészek, illetve erdőgyakornokok és erdészjelöltek felváltva a szolgálat minden ágazatánál alkalmaztassanak, hogy így minél több oldalú kiképzést nyerhessenek, s ezt maga a ministerium is gondosan ellenőrzi, és igyekszik fiatal erdészeit az ország legkülönbözőbb vidékein és viszonyai között alkalmazni.

Az erdőtisztek körében hazafias testületi szellem uralkodik, s mert legtöbbje tudja, hogy munkájának későn érő gyümölcse nemcsak mint pusztá termék jön számításba, de az erdők azon nagy fontosságánál fogva, melylyel azok a természet körében s az országok közgazdasági életében birnak, hazájának jóllétét is emeli, már szolgálatának első idejétől fogva a nemzeti érzés azon jó csillaga által van vezérelve, hogy Magyarország ügyeinek teljesít hasznos szolgálatot. És hogy mit jelenthet ez Magyarország nemzeti életében, csak azok képesek felfogni, kik tudják, hogy az erdész nemcsak az erdők mivélésénél és használatánál tehet szolgálatot, de a köz- és politikai életben is rendkívül nagy befolyást gyakorolhat a népre, mely hazánk termőképes területének egy negyed részén, munkájával, keresményével s ezzel összefüggő anyagi és szellemi emelkedésével az erdőkre van utalva. Hazai viszonyaink pedig élénken emlékeztetnek minden gondolkodó magyar embert arra, hogy a magyar erdőtisztikar hazafias irányban való nevelésére, működésére és vezetésére a kormány részéről is szorgos gond fordítandó, hogy azon államférfi, ki ezt nem teszi vagy tenni elmulasztja, avagy kevésre becsüli, az ország életfáján ejt sebet, s hogy mindaz, mi e tisztikar tekintélyének emelésére, szellemi miveltségének fokozására s anyagi jóllétének emelhetésére történik, nemcsak magában az erdőgazdaság jobb eredményében térül meg bőven, de a magyar nemzeti élet sok más terén is hálás kamattal fizet.

Bedő Albert.

A czirbolya-fenyő (*Pinus cembra*) előjövedele- és tenyésztéséről a központi Kárpátokban.

Közli: Rowland Vilmos, urad. főerdőmester.

Valahányszor alkalmam nyílt a czirbolya-fenyővel természetes előjövetelei helyén találkoznom, mindig meleg érdeklődést keltett bennem kiválóan szivós természete, még oly magas régiókban is, hova őt többé más fanem a henye fenyő kivételével már nem követhette, s élénk vágyam támadt szaporításán és további terjesztésén közreműködni.

Sajnos, de be kell vallanom, hogy az arra fordított munkát és fáradságomat kellő siker nem koronázta, de éppen ezért nyilvánosság elé akarom hozni észleleteimet és tapasztalataimat a czirbolya-fenyő előjövedele és tenyésztése felől, azon reményben, hogy azzal alkalmat fogok nyújtani mások jobb eredményre keresztülvitt kísérleteiknek közrebocsátására.

A központi Kárpátokban (a magas Tátra) a czirbolyát kiválóan a déli — Szepesség felé hajló — lejtőkön találtam; nem ritka előfordulási helye a tarpataki völgy (1278·8—2024·9 mét.) már a taréjtól (Kämmchen) (1278·8 mét.) kezdve egészen az erdőtenyésztés határán túl, továbbá a Kriván lába mellett a koprovai és nevcerkai völgyekben, sőt még azon a réteken is (930 m.), melyek a Vichodnáról Hochwald felé vezető uttól északkeletre fekszenek.

Árva megye és Galicziának északi lejtőin nem akadtam rá, de gróf Wilczek János ur nem régiben arról biztosított, hogy ott is előfordul, nevezetesen a herczeg Hohenlohe által megvelt javorinai uradalomban gyakori.

Liptó-Ujvártt egy kincstári tisztviselő kertjében (646·5 m.) néhány példány van, s hasonlóan egy pár törzs egy földbirtokos kertjében Geczelfalván (463·0 m.) Alsó-Kubin mellett; amazok termőhelye a Vág, ezeké pedig Árva völgyében van,

de mind a kettőé itt, „török fejek“-nek nevezett gürgetegen. Ezen czirbolyák csiraképes magot hoznak.

Igen tisztelt barátom Pausinger József ur többször állította, hogy a czirbolya kivált a nyirkos légköröket kedveli, mint pl. a tarpataki és koprovai völgyekben (2070 m.); részemről azonban gyakran találkoztam videran növő s érett magot hozó példányokkal, patakoktól és nedves helyektől távol fekvő hegyoldalakon is.

Annak az okát, hogy a központi Kárpátokban oly ritkán találkozunk erősebb méretű czirbolya-törzsekkel, abban vélném kereshetni, hogy nem engednek neki elegendő időt teljes kifejlődésére. Minthogy megjelenése általában ritka, fája pedig a műasztalosok által igen keresett s jól lesz fizetve, ennél fogva már gyenge törzseket is felhasználnak fűrészáru, burfa s a legkülönbébb szobabutor készítésére. Mondják, hogy az ilyenekben volna a ruhanemű és szörme a molyok ellen legjobban biztosítva.

Hogy a czirbolya-fenyők száma magas hegységeinkben hova-tovább csökken, még azon körülménynek is tulajdonítható, hogy úgy az emberek, mint az állatok, még pedig a rágcsálók néhány faja és a szajkók, magját szorgalmasan felkeresik és elfogyasztják; hozzá járul még az is, hogy a czirbolya fiatal korában igen lassan növekedvén, gyakran lesz a marha által lelegelve.

A tátrafüredi fürdő-igazgatóság nem régen szigorú rendeletet adott ki, melynek értelmében a czirbolya-mag- és csemetéknek jogosulatlan szedése és eladása tiltatik, vajjon lesz-e ezen intézkedésnek kellő foganatja, azt majd a jövő mutatja meg; tartok tőle, hogy egyelőre a jóakarat elismerésével be fog kelleni érünk.

Sok gondot fordítottam a czirbolya-fenyőnek megtelepítésére az árvai uradalmi erdőkben, nevezetesen pedig a magas Tátra

észak-nyugati lejtőin fekvő podbjeli pagonyban. Kísérleteim magból tenyészteni, mely magot részben Jenneueintől Insbruckban, részben pedig a déli központi Kárpátokból nyertem, nem vezettek eredményre. Körülbelől 1500 m. magasságban a Csijerna Mlaka nevű kis tengerszem melletti területen teljvetést alkalmaztam, azonban az elvetett 15 klgr. magból nőtt csemeték közül ma már egyetlen egy sincs életben.

Hasonlókép eredménytelen volt törekvésem e fenyőt ültetés által honosítani. Ismételve ültettem el Tátra-Füred tájékáról küldött, majd pedig saját magam által hozott czirbolya-csemetéket a legalkalmasabb termőhelyeken, de ezek is mind kivesztek.

Él ugyan még kertemben (532 m.) egy tiz év előtt meszes talajon elültetett czirbolya-fenyő, de az egész idő alatt nem nőtt magasabbra egy hajszállal sem. Az árvai vár mészsíkláin (585 m.) elültetett néhány csemete sem volt képes fentartani magát, s így hajlandó vagyok feltenni, hogy a mésztalaj tenyésztésére nem alkalmas.

1878-ik év őszén a liptó-ujvári kincstári uradalomhoz tartozó vichodnai erdőgondnokságnak a Kriván tövén elterülő podbanszki nevű kerületében töltöttem néhány napot, s nem csekély örömömrre a közeli veténykertben két ágyban czirbolya-csemetéket láttam kikelve. A magot 1877-ben ősszel úgy ültették el, mint az a borsónál szokás, de még 1878. szeptemberén is találkoztak magoncok, melyek ép akkor keltek ki.

Pietz m. k. erdész ur szives volt 1880. április havában 50 drb két éves csemetét átengedni, melyeket egy csemete-kertben (572 m.) helyeztettem el; ennek altalaját kárpáti homokkő képezi. Feltalaja porhanyósága miatt kifagyásra igen hajlandó, különben jó. Fájdalom, az 1880-iki május 21. és 23-án beállott késői fagyok által az ültönczök egynéhánya szenvedett, a többiek azonban épek.

1878-ban ősszel egy szepesi magkereskedőtől 0.5 liter czirbolya-magot kaptam. E magot egy homokkal telt ládában pinczében telettem, s már kora tavasszal nagy hajlamot mutatott csirázásra. 1879. április hóban lett hornyokban elvetve, s valószínűleg az egész mag szépen kikel, ha az egerek ki nem pusztítják, mielőtt akadályozólag közbeléphetünk volna.

A kikelés igen egyenetlenül ment végbe, s még a jövő tavasszal is akadt elvéte egy-egy elkésett magból kelt csemete; de úgy ezek, mint az előbbi évben kikelt s most már vigan növekvő csemeték, a májusi fagyok által szenvedtek. További veszteséget okozott az a körülmény is, hogy egyes csemeték a talaj porhanyósága miatt fagy által teljesen kihuzatva, kivesztek.

Lavotha Albert ur, a vezetésem alatti főerdőhivatal segédje, a selmeczi erdész-akadémiai hallgatók által 1880-ban tett tanulmányi utazás alkalmával egy aránylag terjedelmes czirbolya-fenyő ertvényt látott, s erről velem a következőket közlé:

Az akkor a szomolnoki, jelenleg pedig soóvári m. k. erdőhivatalhoz tartozó szomolnoki erdőgondnokságban, Gömörmegye határán, Pipitka hegyen 3600—4000' magasságban van egy szépen sikerült czirbolya-fenyő ertés. Ezen hegy háta délről észak felé huzódva, hirtelen kúp alakú csúcsban végződik; egy elágazása pedig délkelet felé haladva, később patkó alakban egészen keletnek fordul. A hegyhát által így képezett teknőnek délkeleti oldalán lett a fentebb említett közel 6 hold kiterjedésű czirbolya-fenyő ertés ültetve. A talaj, melyen amaz áll, egy durva szemcsés, földpát-dús s azért könnyen széjjel omló gneisből képződött, mely úgy a hegy csúcsán, mint az északi meredek oldalakon világosan kitör.

A feltalaj maga üde, elég mély agyagból áll, mely nem humus-szegény, minek tanuja az ott buján növő sok erdei gyom és cserje. Ezen terület előbb állítólag havasi legelőül szolgált.

Közvetlenül a hegycsúcs alatt *vaccinium vitis idea* és *vacc. myrtilussal* sűrűn s nemezszerűleg benőtt széles gyűrű vonul körbe.

A termőhely — teknő-alakjánál fogva — eléggé védettnek mondható, ámbar a Kárpátokról jövő fagyos északi szelek közvetlenül érik e magányosan álló hegyet, nem lévén közte a Kárpátok láncza között elterülő óriási völgyben nálánál magasabbra nyúló hegycsoport.

Ezen érdekes állabnak közepe táján a czirbolyák 14—16 évesek lehetnek, s számos egyed, daczára fiatal korának, 1·3—1·7 m. magasságot ért már el.

Külső megjelenésök, hosszajtásaik sokat ígérnek, ágazatok földig érő, buja, sűrű növésű tüik setét színűek, s erős egészségről tanuskodnak. A legszebb czirbolyák egyike június 24-én virágzott.

A terület többi részén ültetett csemeték nem mutatnak oly szép növekvést; kivált csúcsajtásaik maradnak igen hátra. Ennek oka abban keresendő, hogy a körülfekvő gyom, fű és *vaccinium* nagyon beárnyalják s részben lenyomják őket; valószínű, ha kinőnek a nyomás alól, csak oly szép fejlődésnek indulnak majd, mint a többiek.

A termőhely további jellemzésére felhossa L. ur, hogy az egész ertés a lucz növekvési határán felül fekszik, s hogy az alatta mélyebben előforduló luczosok elsatnyult s törpe alakjukkal, egészen a havasi állabok jellegét hordják magukon.

Lavotha ur állítása szerint a selmeczi akadémiai felső növénykertben egy a Kárpátokból hozott czirbolya-fenyő lett átültetve; ugy ezen, valamint számos más egyeden, melyekkel a központi Kárpátokban tett kirándulásai közben alkalma volt találkozhatni, azt észlelte, hogy az észak felé nyúló ágazat a sorvasztó zord szelek hatása folytán elcsenevészett, eltörpült, sőt ki is száradt, míg a déli oldalon a hajtások aránylag szépen

és jól fejlődtek ki. Az ily egyedek mindég betegeskednek, s törzsük alsó részén gyakran előjövő héjaszálly talán nem annyira a meleg, hanem a napfény intensív hatásának lesz az eredménye. Mellesleg felemlithetem, hogy a selmeczi botanikus kertben jelenleg több szép fiatal czirbolya-fenyő diszlik.

Szakmáry Donát ur kedves fekvésű lucsivnai parkjában (740 m.) meszes altalajon 25—30 törzsből álló czirbolya-fenyő csoportocska élénken nő; korát 40 évre lehetne tenni, s már 10 évnél tovább termi a tobozt és magot.

Zakopianka völgyében (934—1001 m.) (Zakopane a kárpáti touristák előtt ismert galicziai helység mellett) gránit-görgetegen, melyet alig takar néhány centiméternyi termőtalaj, mint legutóbb értesültem, szintén előfordul itt-ott, elég vidoran növő, ugy fiatalabb mint idősebb 30—40 éves czirbolya-fenyő.

Tátra-Fürednek egykori tulajdonosa Rajner ur, már a 60-as években tett kísérleteket a czirbolyának az erdei fenyőbe (*P. sylvestris*) való oltásával, s hogy ezen kísérletei tökéletesen sikerültek is, ezt Thierriot Albert cs. kir. erdőtanácsosnak a volt erdészeti egyesület közlönyében megjelent czikkeiből tudjuk.

Erdőbeosztás és uthálózat.

Közlő: Muics István.

Humboldt azt mondta: „Mi észlelés és kísérlet által eléretik, — analogiára és inductióra alapítva — tapasztalati törvények ismeretére vezet“.

Ily ismeretek eleinte sokáig csak azon szakférfiak elméletét foglalkoztatják, kik céljaikat gondolkozással igyekezzenek elérni; e gondolkodás szülte ismeretek aztán időnkint másokkal is közöltetnek, míg végre azoknak okszerű megfejtése a tanra vezet.

Igy volt az erdőutak építésével és alkalmazásával is, mely csak a legujabb időben nyert nagyobb lendületet; főképen Németországban, hol az erdőútépítés fontosságát megismerve, ezen tan előadásával külön tanárokat bízta meg.

Szándékom: az erdőbeosztás és uthálózat alkalmazásánál tekintetbe veendő szabályokat némely oldalról gyakorlati példával megvilágítani, — a képletek elméleti lezármasztását kihagyván, — mert azok ismerete föltételezhető, s különben is az ily száraz elméletek unalmasak szoktak lenni az olvasó közönség előtt.

A mily helytelen, ha pillanatnyi szükség szerint utat építünk, mielőtt egy átgondolt, az összes céloknak megfelelő uthálózattal összehasonlítást tettünk volna, ép oly okszerűtlen erdőt beosztani, mielőtt a meglevő és jövőben építendő utak erdőbeosztásra való használhatóságát megvizsgáltuk volna, annál is inkább, mivel azok helyes elrendezése és alkalmazása maradandólag kedvező hatást gyakorol az erdőtermékek értékesítésére.

A feladat tehát az, hogy olyan uthálózat dolgoztassék ki, mely a mellett, hogy a kiadásokat lejjebb szállítja, a bevételeket pedig emeli, egyidejűleg az erdőbeosztást is lehetőleg közvetítse.

Az utakkal való erdőbeosztásnál lehet különféle osztásokat alakítani, a melyek összesen az uthálózatot képezik. Jelen soraimmal ilyen osztások alakjainak különféle hatásáról, melyet az általános jövedelmezőségre gyakorolnak, akarok szólni.

Az alakok, illetve uthálózat választásánál következők veendők tekintetbe:

1. a közép közelítési távolság,
2. az utterület és
3. az utterületi százalék.

A felsorolt három pont azért fontos, mert tudvalevőleg azoknak megváltoztatásával az előnyök és hátrányok, illetve a bevételek és kiadások is változnak; továbbá mert azon uthálózat a legjobb, mely a legnagyobb gazdasági sikert mutathatja ki és csak azon uthálózat okszerű, melynél az általa keletkezett kiadásoknak és jövedelemcsökkenésnek évi járadéka legalább is egyenlő az uthálózat által szaporodott jövedelemnek évi járadékával.

Ezeknek megvilágítására szolgáljon a következő konkrét eset: felteszem, hogy az egyforma zárlatu állabból álló osztag 100 holdat teszen, határolva van utakkal és a terület lejtőszöge egyenlő vagy kisebb, mint az utak esésének maximuma, mi megengedi, hogy az összefövő utak nagyobb szöget képezhetnek; továbbá hogy az utak 2 öl szélesek, O az alaknak hosszabb, o a rövidebb oldala, m a magassága, végre hogy az egyenszög ferdény és ferdényded kisebb szöge 65^0 , a háromszög egyenoldalu legyen.

Ezen esetben az említett három alak az általános jövedelmezőségre következő hatást gyakorol és pedig:

1. A közép közelitési távolság. Ez azon átlagos legrövidebb ut, melyen át minden termékegység az erdő szélére szállítandó. Ezen középkozelitési távolság függ az osztag alakjától, az utak távközétől, a terület fölszínétől és lejtőszögétől, végre a zárlat egyenlőségétől.

A közép közelitési távolság kevesbitésével alább szállanak a közelitési bérek, a kezelésnél pedig némely közvetett előnyök éretnek el; ellenben nagyobbodnak az utépitési, fenntartási költségek és az erdőtenyésztestől elvont utterület.

Ugyanazon alakokat — első helyen mindig a legkedvezőbbet véve — csak röviden sorolom fel és nem bocsátkozom hosszabb fejtegetésekbe; beszéljenek a számok!

A közép közelítési távolság:

a hosszabb ferdénydednél	$O=800^0$	$4\ m$	$o=220.68^0$	41.66 öl,
a hosszabb egyenszögnél	$O=800^0$	$4\ m$	$o=200^0$	45.83 "
a rövidebb ferdénydednél	$O=600^0$		$o=294^0$	55.81 "
a rövidebb egyenszögnél	$O=565.70^0$	$= 2\ m$		58.91 "
a ferdénynél	$O=420.17^0$	.	.	64.33 "
a négyszögnél	$O=400^0$	.	.	66.66 "
a körnél	$r=225.68^0$	.	.	74.47 "
a háromszögnél	$O=607.88$	.	.	87.74 "

2. Az utterület. Az utterület nagyobbodásával nagyobbodnak az utépítési és fentartási költségek és kevesedik a termő erdőterület.

Az utterület:

a körnél	.	.	.	.	.	.	2836	□ öl,
a négyszögnél	.	.	.	.	.	.	3200	" "
a ferdénynél	.	.	.	.	.	.	3360	" "
a rövidebb egyenszögnél	.	.	.	.	.	.	3394	" "
a rövidebb ferdénydednél	.	.	.	.	.	.	3576	" "
a háromszögnél	.	.	.	.	.	.	3647	" "
a hosszabb egyenszögnél	.	.	.	.	.	.	4000	" "
a hosszabb ferdénydednél	.	.	.	.	.	.	4083	" "

3. Az utterületi százalék. Ez az osztagnak területe és az utterület közti arány, melynek segítségével meg lehet bírálni, hogy a vágássorozatok nagysága és azoknak osztagokra való összefoglalása által az utterület és utépítési költségek miképpen kevesbednek és mennyi vonatik el az erdőtenyésztéstől.

Az utterületi százalék:

a körnél	.	.	.	.	.	.	1.77
a négyszögnél	.	.	.	.	.	.	2.—
a ferdénynél	.	.	.	.	.	.	2.10
a rövidebb egyenszögnél	.	.	.	.	.	.	2.12

a rövidebb ferdénydednél	2.23
a háromszögnél	2.28
a hosszabb egyenszögnél	2.50
a hosszabb ferdénydednél	2.55

Az utterületi százalék annál kisebb mentől inkább közeledik az alak a négyszöghez.

Egyenlő közép közelítési távolságot, például 50 ölet véve, volna:

1. az osztág területe:

a hosszabb egyenszögnél $O=4m=960^0$	144	hold,
a hosszabb ferdénydednél $O=4m=960^0$, kisebb szög 65^0	144	"
a rövidebb egyenszögnél $O=2m=480^0$	72	"
a rövidebb ferdénydednél $O=2m=480^0$, kisebb szög 65^0	72	"
a négyszögnél $O=300^0$	56.25	"
a körnél $r=150^0$	44.18	"
a ferdénynél $O=277.13^0$, kisebb szög 65^0	41.57	"
a háromszögnél $O=348.73^0$	21.80	"

A terület nagysága annál nagyobb, minél hosszabb az osztág alakja.

2. Az utterület volna:

a rövidebb egyenszögnél	1440	□ öl,
a rövidebb ferdénydednél	1514	" "
a ferdénynél	1514	" "
a háromszögnél	1800	" "
a körnél	1885	" "
a négyszögnél	2400	" "
a hosszabb egyenszögnél	2400	" "
a hosszabb ferdénydednél	2474	" "

3. Az utterületi százalék volna:

a hosszabb egyenszögnél	1.04
a hosszabb ferdénydednél	1.07
a rövidebb egyenszögnél	1.25
a rövidebb ferdénydednél	1.31
a ferdénynél	2.28
a négyszögnél	2.67
a körnél	2.67
a háromszögnél	5.16

Az utterületi százalék annál kisebb, minél hosszabb az osztag alakja.

Mind ebből kiviláglik, hogy az egyenszög és ferdénydedre mindkettőnél minden tényező legkedvezőbb, azonkívül lehetővé teszik, hogy a vágások száma, azoknak és az osztágoknak területnagysága is szükség szerint választathassék.

Egy kis város erdőgazdaságának története. *)

1326—1881.

Dobsina városa a földadó érdekében történt hiteles felmérés szerint 9896 hold 1241 □⁰ területű erdővel bir, melyet alkalmas hegyi rétek befásítása által a felmérés óta tetemesen gyarapított és évről-évre most is gyarapít. Ezen erdőség egyrészt a város alapítása — 1326. — óta szakadatlanul a városi közönség tulajdonát képezi,¹⁾ másrészt e mai napig az ottani bánya- és vasipar támaszául szolgál, miből folyólag

*) Örömmel közöljük e cikket, remélve, hogy erdészetünk történetének megírásához szükséges több hasonló anyag beküldésére fog buzdítani. Szerk.

¹⁾ Dobsina városa a korponai szabadság alapján épült, mely szabadság egyik pontja így szól: „Item quod Ligna et lapides intra metas Terrae suae libere et absque alicujus contradictione possint succidere vel secare“.

már régente is a városi polgárság és a hatóságok részéről különös gondozásban részesült és multja sok tekintetben a magyar erdőgazdaság képét nyújtja, melynek színezetére magántulajdonos szeszélye vagy birtokcsere szülte intézkedés befolyással soha sem volt.

Ennélfogva hálás feladat ezen bár kevésbé jelentékeny erdőgazdaság multját feltárni és az ily uton nyert általános érdekű és tanulságos képet közre bocsátani.

I. 1326—1574.

A Miksa-féle bányarendelet életbeléptéig a dobsinai nagy erdőben²⁾ az odacsődített polgárság nagymérvű irtásokat eszközölt, új meg új jövevények érkeztek, kik a meghatározott nagyságu telket (Land) elfoglalván, a letarolt erdő helyét szántóföldekké és rétekké változtatták át és a házi és iparcélokra szükségelt fát a megmaradt erdőből minden díj nélkül, szabadon vágták és használták. Így járt el a csetneki Bebek-család is, melynek tagjai a város polgárait a korponai szabadság élvezetében minden megtámadás ellen oltalmazták³⁾ és a város első polgárainak — néha földesurainak is — tekintettek.

Az erdő e korszakban különös oltalom alatt nem állott, sőt ellenkezőleg úgy a földesur mint a városi tanács, de különösen a „helybeli lelkész“ szívesen látta, ha egyik vagy másik lakos a szántóföldek és rétek (kertek) területét és ekkép a tized jövedelmét is nagyobbyszerű irtás által növelte és az értéktelennek tekintett erdőt pusztította.

²⁾ Dobsina városa az 1326-ban kelt alapító levél szerint egy sűrű erdőben állapittatott.

³⁾ A mint azt a pelsőczyi és csetneki Bebek családok közt a 15. században folyt perek igazolják.

A csekély számú lakosság a fa bőségében lévén, arra nem gondolt, hogy az utódoknak is maradjon e bőségből, és ha gondolt is, megnyugodott azon tudatban, hogy az erdő a lakosság számarányához és a folyó szükséglethez képest csakugyan nagy volt. A bányász és kohász is nagyon pusztította az erdőt, de a mennyiben a bánya és kohó itt felhagyatott, ott ismét megkezdett és állandó helyhez kötve nem volt,⁴⁾ az elhagyott bánya és kohó közelében a letarolt helyen előbb-utóbb ismét erdő nőtt; csak lenn a völgyekben a patak és az elszórtan feküdt lakházak közelében a természet sem volt képes a pusztítást helyrehozni, ott ma is rétek vannak.

Az erdő tehát mindenkinek ingyen rendelkezésre állott, hasonlóan a halászati és vadászati jog is. A lakosság csekély száma és más elfoglaltsága mellett a halakban és vadakban nem sok kárt tehetett, a csetneki Bebek-család pedig óriási birtokai mellett a dobsinai halász- és vadászterületre nem igen szorult, e részben valami megszorítást nem léptetett életbe, mi a későbbi feljegyzésekből biztosan következtethető is.

II. 1574—1682.

A Miksa-féle bányarendelet hatályba léptével a res nullius gyanánt tekintett és használt erdő a bányahatóság felügyelete és oltalma alá került,⁵⁾ minek azonban korántsem az lett a következménye, hogy a polgárság az erdő használatában ezentúl akadályoztatott, vagy bizonyos rendhez kötöttetett volna. Oh nem! az erdő ezentúl is első sorban a bányásznak és kohásznak, aztán pedig minden más városi lakosnak szabad rendelkezésére állott és az eddigi szokás csak annyiban szenvedett módosítást, a mennyiben ezentúl

⁴⁾ Lásd az 1880—1881. évi „Történelmi Tárbán“ és külön füzetben is megjelent „A bánya- és vasipar története Dobsinán“ című tanulmányomat.

⁵⁾ Lásd a Miksa-féle bányarendelet 44. cikkelyét.

1. az erdő a kecskék és más állatok általi pusztitástól lehetőleg megóvatott,

2. az elébb teljesen gazdátlan erdő a bányahatóság felügyelete alá helyeztetvén, esetleges baj (pl. erdőégés, túlságos irtás, kártékony rovar stb.) esetében volt, kinek óvszerekről gondoskodni és a bajnak elejét venni kötelességében állott,

3. a „tilalom“ jött alkalmazásba, mely abból állott, hogy bizonyos növekvő félben lévő erdőrészt a pusztitástól azzal óvták meg és új erdő növekvését azzal segítették elő, hogy benne a fajzást és legeltetést hosszabb-rövidebb időre betiltották,

4. az irtás szabályszerű felkéréshez, tehát a városi tanács engedélyéhez köttetett, tehát pusztító hatásából sokat vesztett, és

5. egyik vagy másik lakos magát pl. faszén dolgában kisebb-nagyobb erdőterület felkérése által előre is biztosíthatta, a felkért területen talált fa, t. i. a bányakönyvi bejegyzés folytán a felkérő kizárólagos tulajdonába ment által.

Az erdő, e korszakban bár tisztán a bánya és vasipar szempontjából és negatív intézkedésekkel, de mégis csak oltalmaztatott és a bányapolgárság tulajdonának tekintetett: a fa, mint ilyen, semmibe sem került és a deszkaneműek — előállítási — ára is, a nagy verseny mellett, melyet a sok magános kezében volt fűrészmalom kell, hogy létesített legyen, igen csekély lehetett.

A mi az erdőre vonatkozólag elmondattott, áll a halászati és vadászati jogról is, melyet minden városi lakos szabadon, sőt egyes területek szabályszerű felkeresése következtében, néhol kizárólag is, gyakorolhatott.

Semmi kétség, hogy a Miksa-féle bányarendelet az erdőgazdaságot kor- és czélszerűbb alapokra fektette és e téren nagy haladást képez. Az erdő már most értékes vagyon lett, melynek mérvtelen pusztítását a bányahatóság „Ő Felsége a

király nevében“ megakadályozni képes és jogosítva volt, de a mennyiben ez csak a bánya- és vasipar érdekében történt, és ebből folyólag a bányász és kohász az erdő terményeit ingyen élvezte és az erdőt, úgy mint azelőtt, szabadon pusztíthatta, minden intézkedés egyoldalú és az erdő szabad zsákmány maradt.

III. 1682—1780.

A 17-ik század második felében a dobsinai erdőgazdaság terén nagy változást észlelünk. Szemet szűrt ugyanis, hogy míg a város — mint erkölcsi testület — az ádáz harcokban és a török adó súlya alatt eladósodott és napról-napra szegényebb lett, addig egyes polgárok, sőt idegenek is, kivált az erdő ingyenes élvezete következtében nagy virágzásnak indult bánya- és vasiparon igen-igen meggazdagodtak. Miért álljon az erdő 5—6 embernek egészen ingyen szabad rendelkezésére? kérdezte a lakosság többsége, és mért ne lehetne az erdőség-ből is a közjóra fordítható jövedelmet teremteni?

Megtörtént aztán, hogy 1682-ben kimondatott, mikép az erdő nem a vasgyárosok (Besteller), hanem a város tulajdona és hogy a szenítés egyeseknek csak akkor engedhető meg, ha a fa vételárát a városnak megfizették.⁶⁾ Ezen vételár

⁶⁾ „Anno 1682 Jahr im Richter Ambt des Erbvästern vnd w. w. Herrn Elias Antony Hr. Perckmeisters Valentinus Mega Eltesten Haus Stempel hatt wegen großer Beschwerniß vnd drangfall der täglichen zu wassenden aufflagungen eine Christl. Gemein allhier Mit Reißffen Raht dahin sich bearbeitet vnd geschlossen daß künfftig kein besätller die Freyen wälder zu berühren sich vnterstehen soll auch nicht mit einer eyzinger schicht holz zur handlung befördern, bey grosser straff wen aber irgend einer wil der Freyen wälder sich gebrauchen ohne vor Wissen vnd wiln auch gewisser erkauffung Einēs Erbvästern H. Richter and Raht dasselbe nicht anfangen soll, was aber Ihre gefaußte wälder sint, mögen sie nach belieben derselben sich gebrauchen, zur Haus notturfft aber sollen gedachte wälder ihnen auch frey passiret werden, in übrigen der dawider Handeln wirdt vnd sich wider den schlus einer Christl. gemein etwas vnterstehen sollte, der soll ohn alles ansehen 20 fl. verfallen sein samt verliering des gebauenden holzes. Diesen schlus bekräftiget mit

csekély volt ugyan, de kezdetnek megjárta és az erdő mégis csak jövedelmezett valamit. Ezentúl már ezen tényleges jövedelem kevdeért nagyobb figyelemben részesült az erdő és mennyire az akkori rendezetlen viszonyok közt lehetséges volt, meg is akadályoztatott annak esztelen kizsákmányolása, pótolhatlan pusztítása és önhatalmu elfoglalása. A lakosság féltékenyen ügyelt reá, és jaj volt annak, ki a szt. Györgynapi közgyűlésből tilalom alá vett erdőbe marháját behajtotta és fáért ment, avagy pedig a folyó szükséglet számára megnyitott erdőben dűlőlag szenittetni merészelt; e részben a földesuri jogokat bitorló nemes irányában sem volt elnézéssel és Lányi Pál 1729—1733-ig ugyancsak meghurczoltatott a bíróságok előtt, miután szénégetőit önhatalmulag a schwartzenbergi és hannesshöi erdőbe küldte volt! A város jövedelmi forrásnak nézte az erdőt és így nem csuda, hogy költséges perektől sem ijedt vissza, midőn arról volt szó, hogy azt az önkényes pusztítás- és foglalkozástól megóvjá és az utódoknak csonkítatlanul megtartsa.⁷⁾

Természetes, hogy ilyen körülmények között, mikor t. i. a fát már venni és megfizetni kellett,⁸⁾ az egyes polgárok kezében volt fűrészmalomok száma is leolvadni kezdett. Ezen már most nagyobb befektetést és forgalmi tőkét igénylő vállala-

einwilligfeit die ganze Christliche gemein welche diesen schluß unverbrüchlich wil gehalten haben vnd darob so lang sie das leben hat fästiglich halten sollte gedachte Ein Erjame Obrigkeit derowegen von yrgentz Einen angegriffen werden der soll wissen daß derselbe die ganze christliche Gemein angreiffet vnd wird dieselbe versucht werden.“

Igy szól az egykoru feljegyzés a városi jegyzőkönyvben.

⁷⁾ Lásd Kassán 1878-ban megjelent „Dobschau eine monographische Skizze“ című munkám 23—25. lapjait.

⁸⁾ A házi szükségletre (zur Hausnothdurft) megkivánt fa ezentul is ingyen osztatott ki, azonkívül a kis iparosok is ingyen kapták és vágatták a fát. Nem ugy a fűrészmalomtulajdonos, ki a deszkaneműekkel kereskedést űzött, utóbbit igazolja az egykoru jegyzőkönyv is, melyben elhagyott és más célra felkért fűrészmalomhelyekkel (Sägestelle) igen sűrűn találkozunk.

latok lassanként el is pusztultak, mi az erdőgazdaságra csak jótékony hatással lehetett, mert a fa tömeges felkészítését és pusztítását ezen egymással versenyzett fűrészmalomok is nagyban elősegítették.

Említésre méltó, hogy 1771-ben a város vagyona legfelsőbb meghagyás folytán megbecsültetett, mikor is a dobsinai erdőkben találtatott fa mennyisége 200.000 közönséges öllel (Hiesige ordinäre Klafter) vétetett fel.

A halászati és vadászati jog e korszakban néhány ex professo halász és vadász kiváltságát képezte. Érdekes e részben a városi jegyzőkönyvben olvasható 1725. július 2-kán kelt feljegyzés,⁹⁾ mely szerint Gross Márton, Lipták János és Steinbrecher János polgárok a városi tanács előtt megjelentek és a 34 dénárnyi illeték lefizetése után, addig is kizárólag birt vadászterületeket szabályszerűen „felkérték“, kötelezvéni magokat a birónak évenként egy pár császármadárral kedveskedni és a lakomákhoz szükségelt vagy ajándéknak szánt vadat megrendelés esetében lehető pontossággal előteremteni.

⁹⁾ „1725 den 2. Julij. Ist der Ehrengedachte Hr. Martinus Grosz unser mit Bürger vor unsern Stadt Gericht erschinen, bittende weil sich vielmal zugetragen hat, daß sich andere Schützen oder Wildner in Seyne Stallungen (Stellungen, Posten, Ieshely) eingelassen und ihme mutwilig schaden gethan und gleichsam sich zu eygzen wollen und ihn abspielen, man wolle Ihm seine von jugend auf gebrauchte Stallungen verprotocolliren. Dieweil er demnach die gerechtigkeit (Gebühr, bejegyzési díj) Denar 34 niederleget und versprochen Jährlich ein paar Haselhühner zum Hr. Richter zu geben, darzu alle befehl vom gericht was die verschaffung des wildpretes anbelangt nach möglichkeit auß zu richten. Als hat man dieselbigen Orter wie er sie genennet alhier verschrieben: dieselbigen sind Hanneßhöhe, Schwarzenberg von Louishütt herauff, Ernsfeldt-Kamm, Friedwald, Birdhungerug biß auff den Beckenberg und Steingereisch. Von Krebsseifen biß auff Babina auß Item vom Zinnoberkamm ein Stück.

Ebendeshogleich that auch der Johannes Liptak und hat diese Orter wie sie alhier verschrieben sind auß zu zeichnen gebeten, mit obigen aber conditonibus Niesengrodt, Buchwald biß in engen Grund, Schindwald, Gaseen, Kinkbaum, die Scheyb, bey der Sott, Schwarzenberg bey der Hitt seinen Kamm nach.

Der Johan Steinbrecher hat auch seyne Stallung zu verschreiben nahmentlich Ganzen Hopfgarten, ganze Gugel, Krebsseuffen und unter Krebsseuffen die Babina.“

A későbbi feljegyzésekből azonban kitűnik, hogy e korszak vége felé a vadászat is, úgy mint a halászat, mindenkinek szabadságában állott, és hogy e részben sok visszaélés történt, mely okból 1768. május 2-án a teschnergrundi és wolfseifeni és úgy nemkülönben a Dobsina patak város feletti része a niklhanness és engengrundi érrel együtt tilalom alá vétetett.¹⁰⁾

IV. 1780—1850.

II. József császár trónraléptével Magyarországon a közgazgatással a közgazdaság is egészen megváltozott. Dobsina városa a csetneki uradalom, a szolgabíró és a megye gyám-sága alá került és így az erdő mikénti haszonélvezete és megóvása tekintetében is ezen felsőbb hatóságok felügyeletét és folytonos ellenőrzését tűrni kényszerült. Természetes, hogy aztán a városi tanács is az erdőgazdaság célirányos kezelése körül inkább, mint azelőtt fáradozott. Így 1786. ápril 24-én két erdőőr alkalmazása határozottatott el, kik az 1781. november 3-kán kelt legfelsőbb parancshoz képest a szolgabíró és esküdt előtt hitet tettek és a városi gazdának (Vormund) alárendelt közegei voltak.

Majd császári nyiltparancs következtében a csetneki uradalom egy „erdőrendet“ (Waldordnung) dolgozott ki, mely a városnak elfogadás és életbeléptetés végett le is küldetett.

Ezen 1786. július 10-én kelt erdőrend szerint :

1. minden erdő tilalom alá helyeztetik, úgy hogy abba fejszével menni nem szabad;

2. a folyó szükséglet megkívánta famennyiség egy az egész erdőbirtok arányában évről-évre kijelölendő erdőrészben az erdőőr jelenlétében, télen két előre meghatározandó napon egy hétben az egyes lakosok által vágandó, illetőleg vága-

¹⁰⁾ A városi jegyzőkönyvben feljegyzett ezen intézkedés nem „felső- vagy legfelsőbb parancsra“ történt, hanem a városi tanács kezdeményezéséből eredt!

tandó; ki ez ellen vét, megfizeti a fát és 24 botütéssel sújtatik, az ellenszegülő pedig megfenyítés végett a megyének jelentetik fel;

3. szénfát csak az uradalom engedélyével szabad eladni;
4. tilos épületi és egyéb fát szabadon vágatni, hanem ha az uradalomtól kisserzett utalvány mellett és a kijelölt erdő-részben;
5. tilos épületeket és kamarákat fából emelni, ugyszintén
6. kerítéseket fagalyakból;
7. az irtás szigoruan tiltatik;
8. a város hites erdőört tartani köteles;
9. jelen erdőrend ugy a szent György napi közgyűlésen, mint házról-házra és nyilvános kifüggesztés által közreher-detendő.¹¹⁾

A város kénytelen kelletlen meghajolt a kényszer előtt, de hogy önállóságát és szabad rendelkezési jogát különösen a földesuri jogokat bitorló uradalom ellenében legalább némileg megóvja és bányaiparának kedvezzen, a leérkezett erdőrendet 1786. október 2-án beható tárgyalás és több felterjesztés után a következő az uradalom által is elfogadott módosítással és kiegészítéssel fogadta el:

1. száraz fát fejszével is szabad gyűjteni, azonban csak az erdőör jelenlétében és a városi tanácsnak bejelentett helyen;
2. a szabad erdőt a városi tanács jelöli ki, még pedig az erdőbirtok tüzetes összeírása alapján;
3. a szénfa szent Mihály napján jelölendő ki;
4. az erdőrend 4. pontja ugy értelmezendő: az építési engedély kiadása a felsőbb hatóság tiszte következőleg, az

¹¹⁾ Ezen erdőrend II. József császár ujtásait hiven tükrözi vissza, mindenek-előtt kirí belőle a fokozatos ellenőrzés behozatala, a tűzrendőri intézkedés, a fa-pazarlás és foglalás (irtás) megakadályozása és végre — a mi papirosron maradt — az erdő takarékos kihasználása (az akkori primitív összeírás alapján).

építéshez szükségelt fa kiutalványozása is ezen hatóság jogkörébe tartozik; zindelyt idegennek eladni tilos;

5. bányafát szabad bárhol vágni, tilos azonban azt más célra vagy a város határain kívül használni;¹²⁾

6. a kosarak kerítései több évig használandók.

Miután II. József császár alkotmányellenes rendeleteit visszavonta, Dobsina városa is visszanyerte régi szabad rendelkezési jogát és az uradalom, szolgabíró és megye gyám-sága alul is mindinkább felszabadult, de a közgazdaság terén behozott újítások ezentul is érvényben maradtak, az erdő meg volt mentve az utódok számára, a pusztító zsákmányolás egyszer mindenkorra megszűnt és hová tovább több és több az erdő oltalmazása és célszerű haszonélvezete körüli intézkedésre akadunk, a magán fűrészmalomok egészen megszűntek és a deszkaneműek készítése és elárusítása már 1805. körül kizárólag a város — erdőtulajdonos — által eszközöltetett, 1820-ban pedig kimondatott, hogy deszkát sem szabad idegennek (értsd a városon kívül) eladni; 1793-ban minden kerégyártó arra köteleztetett, hogy idegennek eladott kerékért a városi pénztárba bizonyos (csekély) díjat fizessen; a vágások legeltetés általi pusztítása, a lombozat takarmánynak való szedése, az elkerülhető kerítések emelése, a csatoló fák (Anhänglinge)¹³⁾ alkalmazása, az irtás és tűzgerjesztés évről-évre szigoruan tiltatott; már 1797. ápril 22-én elhatározott, hogy a város a tüzelőfát tavasszal fogja vágatni és a polgároknak ősszel arányosan kiosztani, mitől aztán később eltértek, (talán azért, mert az elosztás igazságosan nem tör-

¹²⁾ „Das Grubenholz soll zwar frei sein, doch soll sich unter solchen Vorwand niemand unterstehen solch Grubenholz anderswohin zu verbrauchen bei zu gewärtigender angemessener Bestrafung.“

¹³⁾ Meredek helyeken a súrlódás emelése céljából a szekérhez kötött fa, 1812-ig csak a fenyőfák, ezentul bármely fa ily célra történő kivágása szigoruan tiltatott.

tént) mikor tehát ismét nyers zöld fával tüzeltek. Majd 1820-ban egy külön erdőhivatalnok (Waldbereiter) is alkalmaztatott, kinek esküjében kötelességül tétetett: a városi tanács beleegyezésével kijelölt vágásokban a fát helyesen (gehörig) vágatni, a letarolt területeket ember és állat pusztításától a rendelkezése alatti kerülők segítségével megóvni, a határookra ügyelni és az erdei kártételeket sine ira et studio feljelenteni.

Azt sem szabad hallgatással mellőznöm, hogy Dobsinán a 18-ik század vége felé a sok rézolvasztó elpusztulván,¹⁴⁾ az ezen olvasztók közelében letelepedett munkás és felügyelő személyzet is a városba vonult, mi az erdőgazdaságra szintén csak jótékony hatással lehetett, mert az erdő ezen olvasztók és telepítvények közelében alig volt megóvható.

E korszakban tehát az erdőt már nagy figyelemre méltatták és mennyire a csekély személyzet részéről lehetséges volt, minden oltalomban részesítették, de azért szakértő kezelésre, az erdő gyarapítására és ültetés általi kiegészítésére, a vágások tervszerű, rendszeres kijelölésére vonatkozó pozitív intézkedést még hiába keresünk és azt sem kell feledni, hogy a városi polgár és mester ember még mindig ingyen, legfeljebb az előállítási költségek megtérítése fejében élvezte az erdő terményeit, élvezte különösen a bányász, kinek e részben az erdőrend is különös előnyt biztosított és a legnagyobb baj volt még az, hogy mindenki maga mehetett az erdőbe és maga vágatta (mondhatni kénye-kedve szerint) a fát, hogy az egyik sietett a másikat megelőzni, mi a városhoz közel fekvő erdők teljes pusztulását vonta maga után.

Hasonló gondos figyelem tárgya volt a halászat és vadászat; is 1786. ápril 24-én kimondatott, hogy halászni és rákászni csak annak szabad, ki arra a városi tanácstól enge-

¹⁴⁾ Lásd az 1880—1881. évi „Történelmi Tárbán“ és külön füzetben is megjelent „A bánya- és vasipar története Dobsinán“ című tanulmányomat.

délyt nyert; 1787. május 21-én pedig az 1786. augusztus 21-én kelt legfelsőbb rendelet folytán úgy a halászat és rákászat, mint a vadászat Gömör György, Gömör Jakab, Gál János és Kraudy János polgároknak 2 arany évi bérösszeg fejében 6 évre bérbe adatott, mikor is a város arra kötelezte magát, hogy a bérlőket a bérbe adott jog élvezetében minden orzó (Raub-Jäger, Fischer oder auch Krebsfaher) ellen oltalmazni fogja; 1808. ápril 30-án pedig Heutschy Sámuel városi bíró volt a halászat és vadászat bérlője, ki 20 magyar forintnyi évi bért fizetett.

V. 1850—1881.

Az 1848/9. évi szabadságharcz lezajlása után az abszolút kormány az erdőgazdaság terén alkotmányellenesen bár, de czélszerűen intézkedett Dobsinán is, hol szintén érvényre emelte az. elvet, mely szerint az erdőgazdaságot figyelemmel kísérni és ellenőrizni a törvényhatóság és kormány joga sőt kötelessége. Dobsina város tanácsa megértette a felső helyekről leérkezett utasítások végczélját és daczára annak, hogy a szabadossághoz szokott, az erdőt szabad zsákmánynak néző lakosság tiltakozott és fájdalomkönyveket sirt, az utolsó részletig végrehajtotta ezen utasításokat! Mindenekelőtt szakértő erdőmestert alkalmazott, ki a segédszemélyzet szaporítása,¹⁵⁾ a vágásoknak egy általános becsléshez (Taxatio) mért kijelölése, faraktár felállítása, a hajdan kiirtott területek megvétele és befásítása által sietett az erdő jövőjét biztosítani, haszonélvezetét czélnak megfelelőbb alapokra fektetni és egyesek kénye-kedve szerinti gazdálkodását megszüntetni.

Különösen Brecz Sándor 1858—1880-ig volt városi erdőmester érdeme, hogy Dobsina városa már most erdőség-

¹⁵⁾ Az erdőőrök száma 2—6-ra emeltetett.

ben oly kincscsel bir, melynek jövedelme az 1880. évi törvényes intézkedések szoros megtartása mellett évről-évre gyarapodni fog és a hanyatló bányá- és vasipar könnyen elmaradható hasznait pótolni fogja.

Áll ez a halászat- és vadásatról is, mely rendszerint bérbe adatott és a vadászati- és fegyveradó behozatala előtt szépen ¹⁶⁾ jövedelmezett.

Visszapillantva az itt vázolt tárgyra, és azt tekintve, mennyiben vezetett célra egyik vagy másik intézkedés? mindenekelőtt szembe ötlík, hogy

1. a mit ingyen élvezünk, annak semmi, vagy igen kevés becsét szoktunk tulajdonítani, így II. József császár az épületek fából való emelését tiltó parancsa és minden büntetés, ellenőrzés és felügyelet daczára mindaddig papiroson maradt, míg az ezen épületekhez szükségelt faanyagokat ingyen kapta az építkező; így a fapazarlást bármily szigorú rendeletekkel és intézkedésekkel sem a bányatörvény, sem az „erdőrend“ nem akadályozta meg, de mihelyt a fát pénzen kellett venni, megszűnt a fa — és következésképp az erdő — oktalan pusztítása;

2. addig, míg az erdőgazdaság vezetése egy kézben nincsen, míg bárki akár ingyen, akár kisserzett utalvány mellett az erdőbe bocsáttatik, lehetetlen az erdőt megóvni, az erdőterményeket előnyösen kihasználni, elosztani; a vevő a jövőre nem gondol, ez a tulajdonos kötelessége;

3. a rendetlenség pusztítja, megsemmisíti, — a rend megtartja és növeli az erdőt és hasznait;

¹⁶⁾ Évenként több mint 400 frtot.

4. az erdő az élő nemzedék által mindig szabad tulajdonnak tekintetik; nehogy azt egészen felemészse, okvetlen szükséges őt abban korlátok közzé szorítani, mi folytonos hatósági ellenőrködést és országos intézkedést igényel; és végre

5. a mit őseink értéktelennek tartottak, az nekünk cél-szerű rendszabályok életbeléptetése folytán értékesse és jövedelmezővé vált.

Mikulik József.

A bádeni állam-erdők gazdasági eredménye 1880. évről.

(Az állami jószágigazgatóság által kiadott erdészeti statistikából.)

Bevétel.

	Márka.
1. Fahasználat	3.844.846.63
2. Mellékhasználatok	168.595.42
3. Erdőkártérítés	7.955.40
4. Vadászat	26.703.39
5. Utak-, hidak- és uszapatakok haszná- láért	256.17
6. Egyéb jogokért	19.00
7. Egyéb bevétel	892.95
Összesen .	4.049.273.96
Ebből egy hektárra esik .	45.52

Kiadás.

1. Adó és közteher	115.708.23
2. Községi- és országutak fentartásához .	85.568.83
3. A jogosultak részére kiadott fa értéke .	7.553.59
4. „ „ „ „ mellék- használatok	27.126.18
5. Kedvezményi ár mellett kiadott faérték- különbözet	4.644.20

6. Kedvezményi ár mellett kiadott mellék-	
használatok értékkülönbözete	15.090.29
7. Egyéb terhek	1.436.33
8. A központi személyi járandóságoknak az	
állami birtokra eső része	59.514.30
9. A kezelő személyi járandóságoknak az	
állami birtokra eső része	358.066.56
10. Erdővédelem	187.235.59
11. Határok kiigazítása	4.586.81
12. Erdei utak	204.230.89
13. Ertvényezés	128.796.30
14. Erdei termények előállítása	708.827.30
15. „ „ értékesítése	13.777.40
16. Különféle kiadások	5.660.27
Osszesen .	1,927.823.07
Ebből egy hektárra .	21.67
Osszes tiszta jövedelem .	2,121.450.89
Ebből egy hektárra esik .	23.85

A kiadás a bevételeknek 47.61⁰/₀-át képezi.

T. G.

Lapszemle.

(R.) A finomabb kosárfonáshoz szükséges vessző hántására megkívántató időtartam alig 3—4 hétre szorítkozván, a szakköröket régen foglalkoztatja azon kérdés megoldása, miként lehetne a fűzvesszőket a nedvkeringés idején kívül bármikor, sőt télen is hántani? Ezen kérdés szerencsés megoldása annál is inkább fontos, mert a nedvkeringés idejében eszközölt vesszővágás — a tapasztalat szerint — hátrányosan hat a fiatal sarjak fejlődésére, és pedig annyira, hogy a vágáseredmény ily ültetvényekben nemcsak mennyiségileg, de minőségileg is évről-évre kedvezőtlenebb szokott lenni, mert továbbá a télen metszett vesszők szilárdabbaknak bizonyultak, a tavasszal és nyáron vágottaknál.

A téli vágású vesszőknek hántása eddigelé főzés (párlás) által történt, azonban nem mindig kellő eredménnyel, mert a fűzkéregben levő festőanyag, feloldása következtében a vesszők zománcukat elvesz-

tik és barna bőrszint kapnak. Ezen szint pedig csak részben és nem is minden fajnál lehet kénegő alkalmazásával eltávolítani.

Ezen hátrányok mellőzésére szolgál gróf Pourtales James (Glumbowitz, szilézia-wohlau-i kerület) szabadalmazott találmánya, melyet a „Mittheilungen des tech. Gewerbe-Museums“ következőleg ad elő: a mintegy 15 cm. vastag zöld vesszőkévek, egy 3 mtr. hosszú és 0·8 mtr. átmérőjű vasból készült gőzhengerbe tétetnek, a hol 10—14 perczig a henger felső oldalán levő csővön bevezetett gőzzel pároltatnak. A gőz, a henger fenekén levő csővön egy 0·5 mtr. magas, 0·8 mtr. széles és 8 mtr. hosszú fából készült vizszekrénybe vezetetik az itt levő víznek fölmelegítésére, a melynek hőfoka szükséges, hogy $37\cdot5-43\cdot75^{\circ}$ C. legyen. Ugyanis az tűnt ki, hogy a fennebbi módon párolt vesszők, miután a gőzből kivétettek, 5—6 percz multán már hámlóságukat elvesztették, míg ellenben azok ezen tulajdonságukat egy órányira is megtarták, melyek a gőzből való kivételük után, fenti hőfoku vízbe rakattak. A szekrényből a vesszők a munkás kezébe jutnak, ki ezt csiptető segítségével lehántja és azonnal választékolja is. Ezután a vesszők a szárítóba helyeztetnek, a mely fűtőanyag megtakarítása végett a kazán (gőzhenger) fölött van. A szárító, állványokkal van felszerelve, melyekre a vesszők helyeztetnek. Hogy pedig a szárításhoz megkívánt $37\frac{1}{2}-43\cdot75$ hőfok meglegyen, a szárítóban csővezetékekkel ellátott vaskályha van alkalmazva. A szárítás 24 óráig tart, mely idő után a vesszők csomagokba rakva, a raktárba helyeztetnek el.

A szárítóban képződő vizgőzök eltávolítása végett, végre a fedélzeten keresztül szelelők alkalmaztatnak.

(I) Az erdőrendezés Braunschweigan. „Allg. Forst- u. Jagd Ztg“-ból. Már a mult század közepét megelőzőleg állítottatott fel központi hivatal Johann Georg von Langen udvari fővadászmester vezetése alatt az erdők felmérésére és berendezésére. A mult század második felében azonban ezen munkálatok az intéző tisztségre lettek bízva. A francia háborúk befejezése után 1816-ban újra erdőrendező bizottság alakítottatott, a mely az üzemterveket a szakozási módszer alapján készítette.

Ugy látszik, hogy az erdőrendezők egy részének hiányos képzettsége és egyoldalú eljárása, melynél fogva a kezelő személyzetnek az üzemtervek megállapítására beleszólást nem engedtek, végtére elemi csapások, melyek az erdőket érték, okai voltak annak, hogy a gazdasági terveket csak hamar újra átvizsgálni kellett; a midőn ezen munkálatok a felügyelő és intéző személyzetre bízattak.

Legujabban ismét visszatértek a központositás elvére, s oly testület alkottatott, a mely az erdőigazgatósággal közvetlen összefüggésben, illetve annak közvetlenül alárendelve van. Főnöke egyuttal tagja az igazgatóságnak is.

A testület szervezetéből különösen kiemelendő, hogy az intéző (erdőmester) és kezelő (erdész) személyzetnek az erdőberendezésre határozott beleszólás van engedve.

Ezek ugyanis az erdőbecslővel az előmunkálatok bevégezése után tanácskozást tartanak, s az alapelveket megállapítják. Ha ezekre nézve nézeteltérés nyilvánulna, eldöntés végett az erdőigazgatóság elé terjesztetik.

A kész gazdasági terv ismét az intéző és kezelő tisztségnek adatik ki írásbeli véleményadás végett; s ha még most is volnának nézeteltérések, azokat vagy az erdőrendezőség főnöke egyenlíti ki, vagy a végett az erdőmester és erdészekkel új tárgyalást kezd.

Ha így sem sikerül közmegállapodásra jutni, akkor az erdőrendezőség véleménye a többször említett külső tisztviselők véleményével együtt az erdőigazgatóság elé terjesztetik eldöntés végett.

(H.) Az „Allgemeine Forst- und Jagdzeitung“ idei negyedik füzetben dr. Lorey egy igen egyszerű, de mégis figyelemre méltó észrevételt közöl az átmérők kikerekítésére vonatkozólag, melyet mi is érdemesnek tartunk felemlíteni. Próbatörzsek felvételénél tudvalevőleg az átmérők igen gyakran egészen milliméterekig menő pontossággal méretnek meg s az adatok azután csak a feldolgozásnál kerekítettnek ki egész centiméterekre. A mennyiségtani szabályok szerint e kerekítésnél az egy fél centiméternél kisebb tört részek számításán kívül lennének hagyandók, a pontosan egy felet vagy ennél többet kitevő törtek ellenben egy egésznek volnának veendőek. Ámde a törzsfelvételeknél az átmérők — mint Lorey igen helyesen jegyzi meg — nem birnak hosszúsági méretek jelentőségével, hanem csupán olyan adatoknak tekintendők, melyeknek segélyével a körlapterületek meghatározhatók. Ép ezért, ha például arról van szó, hogy egy 25.5 cm. átmérőjű törzs, a kikerekítésnél a 25 vagy 26 egész centiméter vastagságuk közé soroztassék-e, nem az átmérő határoz, hanem az, hogy a 25.5 centiméternek megfelelő körlap melyik körlaphoz esik közelebb, ahhoz-e, mely a 25 egész centiméternek megfelel, vagy ahhoz, melynek átmérője 26 egész centiméter.

S ha így tekintjük a kérdést, akkor nyilván való, hogy két egymásra következő átmérő között, pl. (a) és (a+1) között a határt, melyen alul a törtrészeket elhanyagolni, s melyen felül egésznek venni kell, az a képzelet átmérő képezi, mely az (a) és (a+1)-nek megfelelő körlapok középarányosának, vagyis $\left(\frac{a^2\pi}{4} + \frac{(a+1)^2\pi}{4}\right) 0.5$ -nek megfelel. Ez azonban nagyobb mint az átmérők középarányosa: $\frac{a+a+1}{2} = a+0.5$, mert míg az előbb említett képzeleti átmérő körlapja $= \left(\frac{a^2\pi}{4} + \frac{(a+1)^2\pi}{4}\right) \times 0.5 = a^2 + a + 0.50$, addig az utóbbinak csak $\frac{(a+0.5)^2\pi}{4} = a^2 + a + 0.25$ körlap felel meg.

E szerint szabályul mondható ki, hogy az átmérőknél a tört-részek közül a 0.5 is minden esetben elhanyagolandó.

A *Pinus Lambertiana*.

Amerikának egy becses fenyőjét, a douglas-fenyőt, a selmeczi erdészeti akadémia botanikus kertjén kívül, több erdőhivatal körében ismerik és honosítják már. Nem lesz tehát érdektelen az új világnak egy nem kevésbé hasznosnak ígérkező s termetére is igen tetszetős fenyőjével megismerkednünk, melyről csak legközelebből érkeznek Európába híradások, s mely a mi égajli és talajviszonyaink mellett szintolyan könnyű acclimatisalodással kecsegtet, mint a milyent a douglas-fenyővel tett kísérletek kiderítettek.

E fenyőfaj a *Pinus Lambertiana*, vagy mézédés gyantájáról s kellemes ízű makkocskáiról elnevezve: czukorfenyő, mely déli Californiában a parti hegység lábainál, a Sierra Nevada völgyoszorosaiban találja ugyan otthonát, de a Roucky Mountain egész területén, a Csendes Oczeántól át a mexicói öbölíig, a hol csak homokos, sziklás sivatagok tenyészését megkönnyítik, mindenütt előfordul. Az általa benépesített terület geographiai viszonyaiból ítélve, sem növekvése, sem a téli fagygyal szemben tanusított ellenállási képessége nincsen nedvűs tengeri szelektől feltételezve; azonban meg kell jegyeznünk, hogy terjedelmes erdőállabokat ritkán képez s leginkább más tűlevelű fajokkal keverten jó elő, mikor társain jóval túlnő s égre meredő koronájával mintegy fogadni látszik az előtte hajlongó szomszédság hódolatát.

Növényteni sajátságaira nézve a czukorfenyőhöz legközelebb állnak az éjszakamerikai balzsamos (*Abies balsamea*) és canadai (*A. canadensis*) fenyők. Mint a Csendes Oczeán partjain előforduló minden más fenyőfaj, ez is ritka arányos termetével, életteljes üde szerveivel és buja növekvésével érdemli ki figyelmünket, úgy, hogy az alig felcseperedett fiatal csemeték már

lebilincselik a laikus utazó érdeklődését is. Kinőtt állapotában 90 méter magasságot és 6 méter vastagságot érnek el egyes példányok, noha e méretek maximum gyanánt tekintendők és csupán kedvező constellatiók mellett jutnak el odáig egyes példányok, mert tömöttebb állabokban a magasság 60 méterre, a vastagság pedig 3 méterre tehető. Jellemző sajátása a törzs túlvastagodása, mely esetben az ágazat marad mindig vissza, úgy, hogy alulról tekintve olyan benyomást gyakorolnak a szemlélőre, mint valamely borostyán (*Hedera helix*), jó magasra kapaszkodva őszi levélhullás után. A tűlevelek laza csomóban, ötével helyezkednek el, sötét zöld színűek s egyenként 3 hüvelyk hosszúságra nőnek. A csúcs közelében egyes ágak hosszabbak s ezek hordják egyenként vagy többesével a tobozokat. A tobozok nagysága arányban áll a fa méreteivel, mert olykor 18 hüvelyk hosszúság mellett 4 hüvelyk vastagságot érnek el; közönségesen mindazonáltal 14 hüvelyk a hosszúság s 3 hüvelyket ér el a vastagság. A tobozpikkelyek tömötten borulnak egymásra, tompák, lekeresítettek, nincs rajtuk sem csucsosodás, sem tüskés kinövés, gyantaváladékuk meg fölötte korlátolt. A czukorfenyő fája fehér, ruganyos, könnyen hasítható, mindamelett tartós, ép azért Californiában épület- és hasznofának szeltiben alkalmazzák.

Gyantája a levegőn elveszti szurek szagát s olyan édeskés ízt vesz fel, minővel a czukor bir. A mannára is emlékeztet, úgy, hogy attól csakis teljesen ki nem maradó gyantailatával különböztethető meg. Amerikában az illető lakosok ételeikbe olykor fűszer gyanánt vegyítik, sőt gyomorhajokban sikeresen és szeltében használt gyógyszer gyanánt használják. E czukortartalom a makkocskákból sem hiányzik, úgy, hogy ott ép ugy csemegéznek ezekből, mint Oroszországban a czirbolya fenyő (*Pinus cembra*), vagy Olaszországban a mandola fenyő (*P. pinea*) dióiból.

E fenyőfaj minden esetre megérdemli hazai erdészeink figyelmét, s gyorsan növő fája által egyfelől ültetvényeink kellemes összképét volna hivatva emelni; de másfelől a faiparnak is becses anyagot ígérhetünk belőle. Életviszonyaira legközelebb látszik állani az erdei fenyőhöz (*Pinus sylvestris*; Weissföhre) és a sima fenyőhöz (*Pinus strobus*; Weimuthskiefer), s mint az, a rendelkezésünkre álló adatok szerint, a száraz, homokos és elsoványodott erdőtalajon is megterem, s ilyen előfeltételek mellett az elő- és középhegységen lehetne kísérletet tenni vele. Kora Californiában századokra terjed. Az érdeklődők tájékoztatására egy czéget is megnevezhetünk, melynél úgy ezt, mint más erdészeti ültetvényeket bizvást meg lehet rendelni. Ez a czég Germantown Nurseries, Thomas Mehan Philadelphia. (Pennsylvania.) North America.

T. G.

Vidéki levelek.

I.

Topánfalva, május 8-án.

Tekintetes Szerkesztő ur! Az ez idei tél folytonos hószegénysége aggodalmat keltettek úgy a mező-, mint az erdőgazdánál. Az első féltette őszi vetéseit, a másik előre is tartott a majdan az usztatás és tutajozásnál beállandó vízhiánytól. Márczius elején azt reménylettük, hogy a mit az elmúlt hónapok elmulasztottak, azt ki fogják pótolni a tavaszi havazások és esők. Ugy mint hazánk legtöbb részében, itt is az erdélyi havasok alján, márczius és április hava, a mindenki által várva várt havazás és esőzés nélkül mult el.

Az első hóolvadás kezdetével, márczius elején — a partbejárás be lévén fejezve — az erdőgazdák serényen hozzáláttak az usztatási munkához, csakhogy fáradozásukat sajnos, nem koronázta az érdemlett siker.

A fának legkisebb része van az uszapatakhöz szállítva, s a mi vízbe került, az a rakhelytől igen távol, útjának még csak kezdetén van.

A völgyek alsóbb részeiben a kevés hó hamarabb s gyorsabban olvadt, mint annak felső részében vagy épen a havason, a hol még meglehetősen téli idő uralkodott, a mikor a völgyek torkolatai már hómentek voltak, a daphne mezereum és galanthus nivalis első bimbói feshése által a tavasz bevonulását hirdetve.

A völgy alsóbb részében előbb, s később fenn származott hóvíz elfolyt anélkül, hogy egyike a másikat növelte volna, az usztatás ennek következtében megszakitás nélkül csak kevés ideig tartott. Ha május hava elődeinél nem lesz esődúsabb, a topánfalvi és a szomszéd erdőgondnokságokban a tűzifa- és rönkö-usztatás egészen meg is akadhat.

Ezen eshetőség bekövetkezése az alsóbb vidékre felette hátrányossá válnék, mivel tűzifa-szükségletét eddig a havasokról szokta volt fedezni, a fűrészmalmok pedig — kivéve azokat, melyek az erdőbe építvék — ez idén nem lesznek annyi rönkövel elláthatók, mint a mennyit azok fűreszárúnak feldolgozhatnának, ott a termelést le fog kelleni szállítani.

A vízhiányt illetve, legyen szabad a következőt felhozni: egy április hó elején Albakról Tordára indított hosszútutaj ezen utat 4 hét alatt olykép tette meg, hogy azt több helyen egyes talpakra és az erősebb talpakat egyes szálfákra kellett szét-szedni, míg más években egy óriási tutaj 8—10 nap alatt tette meg ezen utat.

A vízhiány nemcsak lassítja és gátolja a fának a vágásokból kihozatalát, de egy más veszélylyel is jár, a mitől óvjon meg az ég!

A hosszú, fagy nélküli ősz, a lanyha tél, a rovarok s álczáik kitelelésének rendkívül kedvezett, a tavasz nagyobb mérvű hőváltozásokat szintén nem mutatott. A szép meleg tavaszi időre egyetlen egy fagy vagy érezhetőbb hideg nem következett, mindmegannyi körülmény, mely az erdőrontók nagy seregét nemcsak hogy nem apasztotta, de kifejlődésüket ép elősegítette, minek igazságáról fájdalom, oly könnyen meggyőződhetünk. A tomicidák (bostrichusok) fajai ugyanis a

csuszorna-építésre felhasznált törzseket tavaly százával lepték el, egy-egy leszaggatott kéregdarab alatt láthatók a kifejlődés különböző stádiumában lévő egyedek. Valamennyien élnek, jeléül annak, hogy azok, melyek a 2-dik rajzásnál a kifejlődésben visszamaradtak, minden baj nélkül átteleltek.

A rendkívüli időjárás befolyása alatt az ertések is szenvedtek. Máskor az erősebb fagyok a csemetéket még a hótól védve találják, a midőn aztán az idő előhaladtával annak utolsó nyoma eltűnik, a fagyok már nem oly kemények, aránylag keveset ártanak.

Ez idén a vágásokban már rég nem volt hó, mikor éjente még mindig fagyott, minek következtében becslésem szerint a csemeték legalább $\frac{3}{4}$ része tönkre ment. Megjegyzem, hogy észleletem a tavalyi foltvetéseket illeti, a vágások, melyekben ezen ertések foganatosítottak, keleti, déli és nyugati kitettséget mutatnak.

Egy-egy foltban valamennyi csemete elszáradva, mintha csak emberi kéz húzta volna ki őket, fekszik a talaj felületén, más foltban egy-kettő ép, a többi elpusztult. Azok is, melyek jelenleg zöldek, a talajból félig ki vannak húzva, miért is, verőfényes oldalakon aligha lesznek képesek a nap égető hevének ellenállani. Ennek meggátlása céljából, a vetések tatarozásának alkalmával minden ilyen a fagy által még csak félig kihúzott s zöld csemetét a munkások által a talajba visszadugattam. Ezen újbóli munka, szerény nézetem szerint, nem felesleges s nem oly drága, mintha a foltot akár újból bevetjük, akár pedig beültetjük, mert eljárásom egyrészt mag- vagy csemete-megtakarítással, másrészt növedéknyereséggel is jár.

A fagy okozta veszély nem oly nagy, ha az ertések ültetés és nem vetés útján eszközöltetnek, mivel az első esetben a csemete és gyökérzete erősebb lévén, a fagy által nem oly könnyen huzatik ki, mint az egy éves gyenge magból kelt csemete, mely keletkezése óta kemény élet-halál harczt vitt a vágásokat ellepő fű ellen, minek következménye a csemete gyengítése, sok esetben elpusztulása.

A fenyőféléknek vetéssel való nem elég biztos felujtása a kolozsvári m. k. erdőigazgatóságot arra indította, hogy valameny-

nyi erdőgondnokságokban, a hol még csemete-kertek nem léteztek, azok telepítését rendelte el, azon célból, hogy a vágások a nevezett fanemmel ezentúl nem vetés, hanem ültetés útján újítandók fel. Szakunk minden igaz hive és barátja ezen előhaladásnak annyival inkább fog örülni, mivel egyrészt egy oly fanem telepítése van az által biztosítva, a mely napról-napra fokozott kereslet és kivitelnek örvend, másrészt pedig bizonyította azt: hogy az okszerű erdőgazdaság terén előre haladva és a külfölddel ez irányban lépést tartva, ha kell, az időleges áldozattól sem retten vissza.

Leveletem azon reményben fejezem be, hogy a közelebbi alkalommal öröndetesebb eseményről tudósíthatandom a tekintetes szerkesztő urat.

Alázatos szolgálja

Ercsényi Béla,

magy. kir. erdőgyakornok.

II.

B o g d á n, (Máramaros) 1882. áprilho 29.

Tekintetes Szerkesztőség! Egy eddig fel nem vetett kérdésben bátorkodom én is a tisztelt szaktársak figyelmét felhívni és ennek alapján a vidéki levelezők sorába lépni.

Az edőtörvény 40. §-a szerint u. i. a hatóságilag felesketett erdőtisztek és erdőőrök szolgálatukban közbiztonsági közegeknek tekintendők. A nagyméltóságu m. k. földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministerium 1880. évben 30.686. számu magas rendeletével az erdőtisztek és erdőőrök hatósági felesketése ügyében kibocsátott utasítás végpontja értelmében pedig a hatóságilag felesketett erdőtisztek és erdőőrök által vezetett erdei napló bizonyító erővel bir.

Fennebbi kijelentések folytán valamennyi erdész, kivel eddig ezen ügyben beszéltem, azon véleményben van, hogy a hatóságilag felesketett erdőtiszt vagy erdőőr hivatalos ügyben, ha bármelyik bíróság által megidéztetik, esetről-esetre nyilatkozataira esküt letenni nem tartozik, hanem elegendő a hatósági eskü letételére vonatkozó bizonyítvány bemutatása.

Folyó évi márczius 31-én egy 1876. évben Körtvélyes község határában történt erdőkár ügyében a rahói m. k. járás-bíróság által kihallgattattam. Kihallgatás után felszólított az illető bíró, hogy nyilatkozataimra nézve az esküt tegyem le, mire én a hatósági eskü letételére vonatkozó bizonyítványt bemutattam és az erdőtörvényre hivatkozva, vonakodtam az esküt letenni. A bíró a bemutatott bizonyítványt tekinteten kívül hagyva, 100 frtnyi pénzbírság terhe alatt kényszerítette az eskü letételére.

Tartozván minden erdész az erdőtörvény által adott jogokat megvédeni, ennél fogva én sem mulaszthattam el ezen tényt orvoslás végett illetékes helyen tudomásra hozni.

Alázatos szolgája

Verbovsky József,
m. k. erdész.

III.

Podszpadi, 1882. április 4-én.

Tisztelt Szerkesztő Ur! Meg fogja bocsátani, hogy levelemet megint csak a hiuzzal kezdem, teszem azt azon reményben, hogy mivel azok nem csak Kárpátok erdeiben rabolnak, de mint az „Erd. Lapok“ f. évi II. füzetében olvastam, az erdélyi Retyezáton is feltűntek, félni lehet, ha a vadászterületek tulajdonosai vagy bérlői, illetőleg azok felügyelői özvadunk ezen legveszedelmesebb ellensége kiirtására kellő figyelmet nem fordítanak, rövid idő alatt legjobban gondozott vadállományokat is kipusztítják, s nagyon örülnék, ha abbeli tapasztalataim leírásából valakinek használhatnék.

A hiuz, mely mult hó 28-án törbe került, 15 kiló súlyu nagy nőstény példány volt, diónagyságu 3 embrióval terhes, tökéletesen kiéhezett s kissé koszosszörű volt.

Februárius hó 20-ik napjaiban a „Krupovki“ nevű völgyben egy hiuz által megölt nyulmaradványokat találtam, az egész egy darab bőrön a két hátulsó térden aluli láb volt, nem nagy reménynyel, de mégis felállítottam 4 tört, gondolván, addig, míg valahol talán nagyobb vadat nem ejt, ott hagyom

a töröket. Időjárásunk mindig melegebb lett, a hó fogyott, bajos volt nyomozni a hiuzt, de azért a töröket minden nap megvizsgáltuk. Márczius 26. és 27-én havazott, s akkor résen voltunk mindannyian, és csakugyan 28-án őreim hiuznyomot találtak, mely a Krupovki völgy felé tartott, elhagyva a nyomokat s a felállított törökhöz sietek, azonnal láttam, hogy az egyik tör hiányzik, de alig 50 lépésnyire megtaláltuk a hiuzzal együtt, annak is kijut némelykor, hogy nem ejt vadat a mikor akar, s az éhségtől gyötörve, felkeresi az oly csekély maradványt is, mint épen az volt. Ez a második hasonló esetben. (Lásd „Erd. Lapok” mult évi V. füzet 369. lap.)

Ezen hatodik hiuz elpusztításával, mely épen 1 év és 2 nap lefolytával történt gondnokságomban, hiúság volua magamat azzal kecsgetetni, hogy ki vannak irtva a hiuzok, ámbár januáriustól kezdve csakis egyet észleltünk, s annak vége van, de épen tavaly is ugy vala, mert azt hittem, hogy a május 2-án fogott hiuzzal menekültem a szörnyektől, pedig csalódtam, s most is biztosan hiszem, hogy a Kárpátok déli lejtőiről, valamint a szomszéd Gácsországból a nyár folytán majd átesapnak hozzám, melynek területein ezernyi juh- s szarvasmarhanyájak, s azt kísérő tömérdek komondorkutya nyugtalanitják a lesben járó, s ugy menekül hozzám, a hol csend és béke tanyáz az erdőségben s kutyának hire sincsen, s azonfelől özvedat bőven talál.

Végül szükségesnek tartom ide iktatni, hogy a töröket, melyeket hiuz-, vidra- s rókafogásra használók, Vebertől, Hoinau Porosz-Sziléziából (az ugynevezett Fuchseisen Nr. 24) hozattam és igen kitünőknek bizonyultak.

Maradtam teljes tisztelettel

Füzy Alajos,
hercegi erdősz.

Vadászati tárcza.

I.

A hasznos „kártékony“ vadak.

A „Vadászlap“ ez évi első 12 füzetében közzétetett 44 löjegyzék, melyek szerint a közel mult vadászati évben egyebek között 1815 db róka, 569 db görény, 1612 db menyét, 54 db borz és 290 darab sündisznó, összesen 4340 drb emlős, továbbá 231 sólyom, 898 drb ölyv, 827 kánya, 886 drb vércse, 663 drb héja, 666 drb sólyom, kánya, vércse, héja, 929 drb bagoly, — a suholyt ide nem számítva — 2829 drb szarka, 3051 varju, 6508 drb szarka és varju, és 64 drb szarkagábor, összesen 17.552 drb szárnyas, „kártékony vad“ elnevezés alatt pusztított el.

Nevezett emlősök az erdészetre nézve mind hasznosak, vadászati szempontból is talán jó lenne az általuk okozott kárt, hasznukkal összehasonlítva, a kevésbé károsaknak kiirtását korlátozni, (görény, menyét, alig káros a borz) a nem károsok elpusztítását pedig megakadályoztatni, a mi főleg a sündisznó *erinaceus europaeus*-ról áll, a melynek kártékony-sága a mesék országából való!

A fennebb említett kártékony madaraknál a sólyom, ölyv, kánya, héja, vércse általános elnevezések alatt, sok olyan foglaltatik, a melyre a képzelt kár be nem bizonyítható, u. m. *Buteo vulgaris*, *lagopus*, *Falco tinnunculus*, *rufipes*, sőt a *Milvus*- és *Circus*-félékre. A szarkagábor — *Lanius* — sem veszélyes a vadászatnak. A baglyoknál a nagy suholyon kívül szívesen megtűrhetők a *Strix flammea*, *Otus brachyotus* és *vulgaris*, a *Syrnium aluco* és *uralense*, a *Surnia noctua* és *passerina*.

Hó nélküli száraz telünk volt, farsangjuk az egereknek; mily hasznot tehettek volna az említettek? hát a közzé nem tett lőjegyzékekben foglaltak és a fel sem jegyzettek?! A „Vadászlap“ szorgalmas levelezője Nyulassy Farkas meggyőzhetné erről szakavatott tollával az említett lapot olvasó vadászokat és vadászattulajdonosokat.

Budapest, 1882. május hó 5-én. V. J.

II.

Farkasok kipusztítása a soóvári m. kir. erdőgondnokságban.

Hogy mennyire képesek a farkasok meglehetősen szép vadállományt a legrövidebb idő alatt tönkre tenni, azt már nem egy szaktársunknak volt alkalma tapasztalhatni.

Igy történt itt is, a kakasfalvi kerületben, hol a 70-es évek vége felé a farkasok részint a szomszédos Zemplén-megyéből, Felső-Sáros és Szepességről; részint pedig Galicziából bevándorolva, az addig igen szépnek mondott vadállományt annyira kiirtották, hogy az 1879 és 1880-as években már alig lehetett őzzel találkozni a hajdan vaddús erdőkben.

E gazdálkodásnak véget vetendő, mivel a hajtóvadászat eredményre nem igen vezetett volna, elhatározta az akkori erdész mérgezéssel pusztítani ki a farkasokat.

E célból az 1879/80-ik évi télen megmérgezett húst tétetett ki több helyütt csalétkül. Az eredmény az lett, hogy két farkast a helyszínen, tizenegyet pedig kisebb-nagyobb távolságban a megmérgezett dögtől, de már csak tavasszal a hó elolvadása után találtak meg.

E szép siker után, a vadállománynak több nyugalma lévén ismét szaporodni és a szomszédos megyékből ide huzódni kezdett.

Minthogy a vadállomány fentartása csakis úgy van biztosítva, ha ellenségei ellen megvédek, s a mellett kellő kimé-

lésben részesül: a jelenlegi erdész, L. E. e pusztitást a tavalyi 1880/81-iki télen ismét folytatta, de az összes eredmény csak egyetlenegy farkas volt.

Ez idén, vagyis 1881/82-ben, habár telünk nem igen kemény, sőt majdnem hó nélküli volt, az erdőőrök jelentései szerint a farkasok ismét és több ízben mutatkozni kezdettek.

Ugyanis folyó évi januárhó vége felé észrevette a klauzurai erdőőr, hogy a delnai völgyben a nyom után itélve, négy darab farkas egy őzet levágott.

E helyre kitétetett L. erdész strichninnel preparált őz-beleket (Jägerrecht), a próba csakhamar szép eredményre vezetett; minthogy február 12-én négy farkas (3 him és 1 nőtény) a kitett csalétken megosztozkodva, majdnem a tethelyén, csak néhány lépésnyi távolságban egymástól megmérgezve találtatott.

E szép sikertől felbátorítva, nevezett erdész ugyan e helyre még másnap megmérgezett báránybeleket tétetett; és ime a siker most sem maradt ki; mert február 21-én ismét két hatalmas ordas — 1 him és 1 nőtény esett áldozatul.

E szerint megsemmisítettett itt e kerületben 3 év alatt összesen 20 darab farkas!

Ha tekintetbe vesszük, hogy egy kifejlődött farkas fenntartásához legkevesebbet számítva hetenkint csak 1 darab vadat vagy más házi állatot levág, képzelhető milyen kárt képes 20 darab farkas csak egy éven át tenni, és hogy a vadállomány-nak ily falánk dúvad jelenléte mellett rövid idő alatt egészen tönkre kell mennie.

Nem tanácsolhatjuk tehát eléggé ez irtóháború folytatását a kártékony dúvad ellen; de a hajtóvadászatoknak nem ígérhetünk sikert, mert azok által többnyire csak más területekre riasztjuk a rablót; hanem inkább és különösen a mérgezést ajánljuk, mihez mint a fent előadott példából látható,

nem annyira a döghús (ló, kutya stb.) mint inkább a megölt állat friss és véres beleinek felhasználása vezet legsikeresebben célhoz.

Soóvár, 1882. márczius hóban.

Rózsay Rezső.

A f a p i a c z r ó l.

B u d a p e s t, májushó 22-én.

(B.) A faanyagok élénk keresettsége mind a mellett is, hogy a folyó hó 12-én és 14-én az ország több részében volt fagy, s hogy ezt is megelőzőleg a hosszan tartó szárazság a vetések fejlődésére kedvezőtlenül hatott, nem vesztett semmit, sőt az utóbbi napok kedvező esője s a fagy hatásáról jövő megnyugtatóbb hírek ismét csak azzal biztatnak, hogy a gazda közönség részéről is fognak építkezések történni s ezért az árak szilárdsága é: a fogyasztás mértéke nem lesz csökkenő. Az anyagok elszállítását gátló vagy késleltető csekélyebb vizállás szintén javult s a főbb helyekre bővebben érkeznek anyagok; különösen élénkek pedig a komáromi és szegedi piacok, utóbbi az ott folyamatban lévő tömeges építkezések következtében, előbbi pedig azért, mert Szerbia részére történnek nagyobb bevásárlások, hová nagyobb mennyiségű jegenyefenyő fűrészárut szükségelnek.

Az alduna vidékén a kereslet szintén élénk s áruink oda való vitele kedvező eredménnyel biztat.

Egyes piacokról a következő ártételeket közölhetjük :

Budapesten. Egy mét. bükk hasábfa ára 4—5 frt.

Egy méter tölgy hasábfa 3.75—4.70 „

„ „ cser „ 4.25—5.25 „

Egy darab 4 m. hosszú, 29 cm. széles,

3.3 cm. vastag lúczfenyő deszka 1 „

Egy darab 4 m. hosszú, 29 cm. széles,
2.6 cm. vastag vörösfenyő deszka 1 frt.

Egy drb. 12 m. hosszú, 15 cm. széles,
15 cm. vastag lúczyenyő fűrészelt épületfa 6.18 "

Egy köbméter lúczyenyő épületfa, hosz-
szuság és átm. szerint 9—15 "

1000 darab zsindely 7—7.50 "

Egy métermázsa cserkéreg 3—4.10 "

Szegeden. Egy méter bükk, vagy cser-
hasábfá ára 3.50 "

Egy méter tölgy hasábfá ára 2.75 "

" " fenyő " " 1.75 "

" köbméter lúczyenyő fűrészelt épü-
letfa ára 15.50—21.20 "

Egy köbméter lúczyenyő épület- és szer-
számfa, gömbölyű állapotban 8.01 "

Egy köbméter tölgy épület- és szer-
számfa gömbölyű állapotban 12.67 "

1000 darab zsindely ára 5—6.50 "

Komáromban. Egy m. bükk hasábfá ára 3.75 "

Egy méter tölgy hasábfá ára 3.50 "

" " cser " " 4.25 "

" " " dorongfa ára 3.25 "

" " tölgy " " 2.75 "

Egy drb. 5 m. hosszú, 29 cm. sz., 2.4
cm. vastag lúczyenyő deszka osztály szerint 0.85—0.88 "

Egy akós hordódonga 1.15 "

1000 drb zsindely ára 5.60—7 "

Egy méter lúczyenyő cserkéreg ára 4.80—6 "

M.-Szigeten. Egy köbméter (16—30
cm. középátm.) lúczyenyő szálfá tő ára 2.22—2.53 "

Egy köbméter (31—45 cm. középátm.)	
lúczyenyő szála fő ára	2.69—3.17 frt.
Egy köbméter (16—30 cm. középátm.)	
tölgy szála fő ára	5.07—6.33 "
Egy köbméter (31—45 cm. középátm.)	
tölgy szála fő ára	7.92—9.50 "
Egy drb. 22 m. hosszú, 16—40 cm. felső, 21—45 cm. középátmérőjű jegenye- és lúczyenyő szála eladási ára	3.57—22.05 "
Egy drb. 6 méter hosszú, 26—90 cm. felső átmérőjű jegenye- és lúczyenyő rönkő eladási ára	1.50—22.92 "
Egy kbmtr. jegenye- és lúczyenyő szála eladási ára méret szerint	4.30—6.30 "
Egy köbméter jegenye- és lúczyenyő fű- részaru eladási ára méret szerint	9.10—15.50 "
1000 darab zsindely	5—9 "
Kolozsvártt. Egy méter kemény hasábfa	2.25 "
Egy méter lágy hasábfa ára	1.55 "
Tölgy dongafa főára köbméterenként	4.50—5.60 "
" épületfa " " "	2.50—7.76 "
Fenyő " " " " "	1.50—3.30 "
Egy drb. 4 méter hosszú lúczy- és je- genyefenyő deszka méret szerint	0.11—0.56 "
Egy drb. 4 méter hosszú, lúczy- és je- genyefenyő padló, méret szerint	0.27—1.70 "
1000 drb zsindely (Görgényben) ára	4 "
Egy hektoliter keményfa szén ára rak- hely szerint	0.30—0.45 "

Felhívás az 1882. évi erdészeti államvizsgák tárgyában.

A folyó évben erdészeti államvizsgát tenni szándékozók felhivatnak, hogy a vizsgatétel engedélyeért a fennálló vizsgálati szabályrendelet értelmében beadandó folyamodványukat, a szabályszerűleg szükséges okmányokkal és szakbeli leirással felszerelve, legkésőbb folyó év júliushó végéig, az erdészeti államvizsga-bizottság elnökéhez, Bedő Albert országos főerdőmesterhez (Budapest, földmívelési ministerium) bérmentve küldjék be.

Az államvizsgák megkezdésének napja, a fennebb említett szabályrendelet 2. §-a értelmében, fog annak idején közzétetni. — Budapest, 1882. májushó 20-án.

Különfélék.

(D.) **Az örökzöld levelek élettartama.** (Kraus Gregor u.) Az örökzöld levelek élettartama igen különböző s tart egy évtől egész 15 évig is. Legtovább élnek a tűlevelű fák levelei, így a Wellingtoniánál 2 ritkán 3—4 évig, a *Taxus baccatanál* 6 évig, egyesek 8 évig. Az *Abies pectinatánál* 5—7, sőt 8, egyesek pedig 10 évig, a *Pinus Pinsaponál* 11, sőt 14—15 évig is. Az örökzöld lomblevelű fáknál 1—2 évig élnek a levelek s csak egyeseknél, mint pl. a *Quercus Ilex* és *Qu. suber.*, *Buxus*, *Ilex Aquifoliumnál* élnek 3—4, sőt 5 évig is.

(D.) **A feldolgozott fa felismerését elősegítő művecske** jelent meg a múlt év végén Nördlinger jeles erdőbotanikustól „Anatomische Merkmale der wichtigsten deutschen Wald und Gartenholzarten 8. 38 pp. Stuttgart, 1881.“ czim alatt.

Ez és Hartig Xylotomiája szolgál Németországban legujabban a fák fatestének meg- és felismerésére a boncztani sajátságoknak, szövettani ismertető jeleknek s más jelek alapján. Nördlinger művecskéje a fákat két csoportban különítve tárgyalja, u. m. a tű és a lomblevelűek csoportjában. Az előbbieket elosztatnak olyanokra, melyek gyantajáratokkal birnak és olyanokra, melyek gyantajáratokkal nem birnak. Az egyes fák megismerésénél a szíjács, a geszt, likacsok (edények), fasejtek különböző csoportosulása határoz. A művecske részletes ismertetése helyett az eredetire kell utalnunk annál is inkább, mivel tudomásunkkal egyik fiatal munkatársunk is foglalkozik ily mű összeállításával.

(D.) **Nyirkos falak szárazzá tételének** egy módja az, hogy az illető nyirkos fal alapját a föld színéig még egy téglavastagságnyi új fallal vesszszük körül, a mely második fal a megóvándó épülettel csak egyes pontokon van összeköttetésben, túlnyomó részével pedig 5—20 cm. távolra áll attól. Az egyes pontokon való összeköttetés több okból szükséges. Így többek közt a külső fal támaszául is szolgál. Az épület fala és a védő fal közt maradt tér levegője mint óvó közeg szerepel. A támadt űr felülről befedetik. Ezen módot találjuk alkalmazva a budapesti egyetemi vegytani intézet épületének egy részénél.

Erdőégés Amerikában. Azon erdőégéseket, melyek m. évi szeptember hóban Michigan államban oly rémitően dühöngtek, egy szemtanú következőleg ecseteli. A Counties Huron és Sanilacban, melyeket a michigani erdőégések különösen látogattak, 3. és 4-ik szeptemberben a tüzet előbb tökéletes sötétség, azután pedig rézvörös égboltozat előzte meg, később az ég mély vörös színt öltött és szeptember 4-én délután ismét sötétség állott be, úgy, hogy az emberek az udvaron és az utakon, melyekre indultak, csak lámpással tudtak eliga-

zodni. Azután maga a tűz jött dühöngve, és elpusztított mindent, a mit útjában talált. Az emberek ily pusztítás ellen képtelenek voltak a küzdelemre; legfeljebb, ha megkísérlették, marháikat maguk előtt hajtva, biztos helyekre szállítani. De hol voltak ily helyek? A legtöbb esetben nemcsak marháikat hagyták hátra a menekülők, hanem menekvés közben magukat is utolérte a megfulás és tűzhalál. „Sanilac-County“-ban 6-án este, midőn a tüztömeg tovább hömpölygött, egyetlen egy négyszög angol mértföldnyi területen 45 holttestet találtak! Az erdőkben létező vagy az erdők által körülvett helyiségek, melyek elpusztultak, tucatszámra vehetők, a halottak számát pedig 5—600-ra teszik, (későbbi jelentések szerint 200 volt), ép oly nagy a hajléktalanná vált családok száma. Szerencsére már szeptember 6-án a tűz által sújtott kerület egy részében hatalmas eső esett, a mely meghozta a segílyt.

Reman József.

(Vá.) **Poroszország halászati költségvetése 1882-re.** A porosz földmivelésügyi miniszter a halászatra nézve a következő költségvetést terjesztette a képviselőház elé. 1. Személyi járulékok: 5 főhalászmester, 34 halászmester fizetése összesen 52,020 márka, szálláspénz fejében 4,116 márka. A segéd-személyzet díjazása 31,450 márka; rendkívüli segélyezések 1,600 márka. 2. Dologi kiadások: Szolgálati megtérítések 30,340 márka. A hivatalnokok vízi járműveik rendben tartására 8,890 márka; tudományos kutatásokra 15,000 márka; a halászat emelésére általában 70,000 márka. A dologi kiadások összesen 93,890 márkára rugnak. — Az egész költségvetés 213,416 márkát tesz ki.

(B—y.) **A hamu mint trágya.** A „Magyar Föld“ a fák hamutartalmát illetőleg a következő kísérleti eredményeket közli a „Times“ után :

A kilugzott fa- hamu tartalmaz	kalit,	szódát,	meszet,	magnesiát,	phosphort.
keményfa hamu	2.5 ⁰ / ₀ ,	1.5 ⁰ / ₀ ,	24.5 ⁰ / ₀ ,	1.5 ⁰ / ₀ ,	6.0 ⁰ / ₀ ,
lágysfa	10.0 ⁰ / ₀ ,	2.5 ⁰ / ₀ ,	30.0 ⁰ / ₀ ,	5.0 ⁰ / ₀ ,	6.5 ⁰ / ₀ ,
cserháj	6.0 ⁰ / ₀ ,	2.0 ⁰ / ₀ ,	35.0 ⁰ / ₀ ,	6.0 ⁰ / ₀ ,	2.5 ⁰ / ₀ ,
kőszén	5.6 ⁰ / ₀ ,	1.8 ⁰ / ₀ ,	28.8 ⁰ / ₀ ,	4.4 ⁰ / ₀ ,	0.6 ⁰ / ₀ ,
tőzeg	0.1 ⁰ / ₀ ,	0.1 ⁰ / ₀ ,	6.0 ⁰ / ₀ ,	3.0 ⁰ / ₀ ,	8.0 ⁰ / ₀ ,
tölgyfa	1.5 ⁰ / ₀ ,	6.8 ⁰ / ₀ ,	1.0 ⁰ / ₀ ,	1.5 ⁰ / ₀ ,	0.2 ⁰ / ₀ ,
bükkfa	10.0 ⁰ / ₀ ,	3.6 ⁰ / ₀ ,	73.5 ⁰ / ₀ ,	4.8 ⁰ / ₀ ,	5.3 ⁰ / ₀ ,
szilfa	16.1 ⁰ / ₀ ,	3.4 ⁰ / ₀ ,	56.4 ⁰ / ₀ ,	10.8 ⁰ / ₀ ,	5.5 ⁰ / ₀ ,
hársfa	21.9 ⁰ / ₀ ,	13.7 ⁰ / ₀ ,	47.8 ⁰ / ₀ ,	7.7 ⁰ / ₀ ,	4.9 ⁰ / ₀ ,
nyirfa	35.8 ⁰ / ₀ ,	6.0 ⁰ / ₀ ,	29.9 ⁰ / ₀ ,	4.2 ⁰ / ₀ ,	2.9 ⁰ / ₀ ,
almafa	11.6 ⁰ / ₀ ,	5.8 ⁰ / ₀ ,	60.0 ⁰ / ₀ ,	8.9 ⁰ / ₀ ,	5.3 ⁰ / ₀ ,
fűzfa	12.0 ⁰ / ₀ ,	1.6 ⁰ / ₀ ,	70.0 ⁰ / ₀ ,	5.6 ⁰ / ₀ ,	2.9 ⁰ / ₀ ,
	11.4 ⁰ / ₀ ,	5.6 ⁰ / ₀ ,	60.8 ⁰ / ₀ ,	10.1 ⁰ / ₀ ,	16.4 ⁰ / ₀ ,

Ezen adatok számos forrásból és sok költséggel gyűjtettek, tömördek fáradságos munkálatnak eredményei s így hitelt érdemelhetnek.

Felhívás. Az Országos Erdészeti-Egyesület f. évi juniushó 11-én, vasárnap délután 4 órakor, az egyesület helyiségében rendes választmányi ülést tart, melyre annak tagjai tisztelettel meghívotnak.

Elnöki megbízásból

A titkári hivatal.

Változások az erdészeti szolgálat körében. A váci püspök Lauko Sándor, okl. erdész és m. kir. közalap. erdőgyakornokot püspöki erdőmesterré nevezte ki.

Dobsina város erdőmesterévé Szmik Gábor, okl. erdész választatott meg.

A herczeg Eszterházy javak zárgond. közp. igazgatósága Sümegh Ignác, Pékh József, m. kir. erdőgyakornokokat, Schréder György, végz. erdőakadémiai hallgatót

s Zachar István, végz. erdőmérnököt erdőrendezősségi gyakornokokká nevezte ki.

A m. kir. pénzügyminister Bohutinszky Frigyes, kat. póterdőbecslőt a zágrábi kataszteri kerületbe kat. erdőbecslővé, Neschnera Béla erdészt pedig a szombathelyi kerületbe kat. póterdőbecslővé nevezte ki.

Magyarosodunk. Vlkolinszky Jenő, m. kir. központi erdészjelölt vezetéknévét „Vadas“-ra változtatta. Éljen!

Halálozások. Jambrich János és Bartha Sándor, m. kir. erdészek, mindketten az Országos Erdészeti-Egyesület alapító tagjai meghaltak. Béke poraikra!

Erdészeti rendeletek tára.

Körrendelet az államerdők költségvetésének készítése ügyében valamennyi kincstári erdőhatóságnak.

16.145. sz. Az államerdők költségvetését képező részletes előirányzatok készítésénél kapcsolatban 1881. évi 11.569. szám alatt kiadott rendelettemmel, a következő utasítás követendő.

1. Az államerdők költségvetése mindenkor az egyes erdőgondnokságok szerint állítandó össze, melyeknek aztán rovatonkénti sommázata képezi az illető kincstári erdőhatóság előirányzatát. Az erdőhatóság összes központi kiadásai, valamint a fűrészek, raktárak és az erdőrendezősség összes kezelési és üzleti kiadásai, az illető erdőgondnokságokra, ezeknek kezelési, illetőleg üzleti kiadásai arányában, rovatonként felosztandók, a raktárak bevételei pedig azon erdőgondnokság javára irányozandók elő, melynek kerületéből az eladandó famennyiség szállíttatik.

Az erdőigazgatóság, főerdőhivatal, illetve erdőhivatal összes pénz- és anyagkezelésének könnyebb áttekinthetése céljából, nem csak az egyes erdőgondnokságoknál előirányzott pénzbevételek és kiadások sommázandók, hanem a termelendő, szállítandó és eladandó famennyiségek, gyártmányok és anyagok rovatonkénti főösszegei is előtűntetendők lévén, ehhez képest minden egyes bevételi és kiadási

rovatnál az összes pénz- és anyagkezelés egy külön sommás mellékletben is kimutatandó.

Az erdőgondnokságoknál előírányzott összes személyes járandóságok, u. m.: a fizetések, lakpénzek és az összes teherrel járó átalányok, valamint a tűzifa és földjárandóságok megváltására szükséges összegek, nemcsak az erdőgondnokságok előírányzataiban, hanem még egy külön kimutatásban is részletezendők, melybe az illető kincstári erdőhatóságnál alkalmazásban lévő összes erdőtisztek, altisztek és szolgák személyes illetményei felveendők. Az erdőgondnokságok személyes illetményeiről szóló jegyzékben tehát:

1. az ott alkalmazott tisztviselők, altisztek és szolgák járandóságai;

2. a központi, fűrész- és raktári, valamint az erdőrendezőiségi személyes járandóságokból az illető erdőgondnokságra eső hányadok külön-külön tüntetendők ki.

Az erdőhatóságnál alkalmazott összes tiszti és altiszti személyzet illetményeiről szóló külön kimutatásban ellenben a kerületi összes tisztviselők illetményei egyenként, az altisztek és szolgák illetményei azonban csoportonként mutatandók ki, olyképen, hogy az egyik vagy másik csoporthoz tartozó és ugyanazon fizetéssel ellátott altisztek, illetőleg szolgák száma, bérei és mellékjárandóságai külön legyenek sorozva.

A költségvetésbe egyáltalában csak oly személyes illetmények vehetők fel, melyek az erdészeti szolgálat szervezése alkalmával rendszeresítve vagy külön minisiteri rendelettel engedélyezve lettek.

A számvevőiségi személyzet fizetései és lakpénzei azon összeggel irányozandók elő, mely a költségvetés készítése alkalmával az illető erdőhatóságnál előírásban vezetettik.

Az államerdészeti birtokához tartozó földterületek erdőgondnokságok szerint az egyes mivelési ágakra elkülönítve „A m. kir. államerdők gazdasági és kereskedelmi leírása” című könyvben foglalt I. táblázat rovatai szerint mutatandók ki, melyek folytatásául azonban még a helyi gazdasági viszonyoknak megfelelő számu rovatok nyitandók annak kitüntetésére, hogy mennyi az üzemterv szerinti tényleges fatermés, s ebből az egyes választékok szerint tervezett anyagkihasználás.

II. A beruházási kiadásokról és a nyugbérékről szóló előírányzatnak erdőgondnokságok szerinti felosztása mellőzendő. A nyugbérékről névszerinti kimutatás szintén nem szükséges.

Ott, a hol a nyugbérék tetteleg könyveltetnek, és azokról előírányzat készitendő, az 1881. évi deczemberhó végével fennállott és az 1882. évi január havi utalványozási jegyzékbe átvzetett évi járan-

dóság irányozandó elő, s a férfiak, nők és árvák számára és az egyes csoportoknak járó összegek külön-külön és sommásan mutatandók ki.

Az 1883. évi részletes előirányzatok legkésőbb f. évi május-hó végéig előterjesztendők. — Budapesten, 1882. ápril 24-én.

Báró Kemény.

Körrendelet valamennyi közigazgatási bizottságnak, kincstári erdőhatóságnak és királyi erdőfelügyelőségnek.

12.250. sz. Kapcsolatban f. évi 7350. számú rendelettemmel, tudomás és megfelelő közhirre tétel s illetve a kincstári erdőtisztekkel és a k. erdőfelügyelőségi személyzettel való közlés végett értesitem a (czimet), miszerint a m. kir. igazságügyi minister ur idei márcziushó 3-án 9382. szám alatt a királyi Curia elnökét értesítette, hogy az ezen ministerium részéről 1878. évi ápril havában az erdészeti államvizsgák megtartása iránt kiadott szabályrendeletet megelőzőleg az erdészeti államvizsgáló bizottságok által, valamint az alkotmányos kormányzat életbelépése, tehát 1867. előtt az akkori központi erdészeti kormányzat székhelyén Bécsben kiállított államvizsga bizonyítványok tudományos minősítés tekintetében oly oklevelekül tekintendők, melyek alapján azok, kiknek nevére ki vannak állítva, az országgyűlési képviselőválasztók névsorába jövedelmökre való tekintet nélkül felveendők.

Budapesten, 1882. ápril 22-én.

A minister megbízásából :

Bedő Albert,

országos főerdőmester és ministeri tanácsos.

Az Országos Erdészeti-Egyesület pénztáránál teljesített befizetések.

(1882. évi április hóban.)

Befizetés. frt.	Befizetés. frt.
Antony Károly, hercegi erdész 8	Csiby Lőrincz, m. kir. erdőrendező 50
Brecz Sándor 2	Ifj. Csasz kóczy Mihály, m. kir. erdész 8
Brassó város 24. ³⁵	Eichmüller Ágoston, urad. erdész 8
Belházy Emil, kir. főerdőfelügyelő 1	Engl és Stern cég 10
Bistey Ede, főkápt. erdőmester 1	Eibl Guszt., ny. m. k. erd. 15
Briestyanszky Endre, m. kir. erdészjelölt 8	Eszterházy javak zárg. központi igazg. 10. ⁹⁵

Befizetés.	frt.	Befizetés.	frt.
Fuhrmann Ferencz, urad.		Okolicsányi Lajos, her-	
erdész	8	czegi erdészsegéd	8
Friedrich Béla, kasznár	1	Plehacsek Attila, m. k.	
Frank Lajos, főhercegi		erdőgyakornok	3
erdész	1	Pozsony sz. kir. város	5. ²⁵
Farkas Sándor	4	Pichler József és fia . .	24. ²⁵
Gergő Károly, m. k. erd.		Petrus József, kápt. erdő-	
járulnok	4	biró	0. ⁵⁶
Gasser Lipót	9. ³⁵	Petzrik Antal, erdész . .	1
Gánóczy József	1	Pécsi püspöki javak igazg.	
Göttman V., erdőtiszt .	5	pénztára	24. ¹⁵
Hóra József, m. kir. közp.		Polifka Alajos, fővadász-	
főerdész	1	mester	16
Hangay Géza, m. kir.		Quentzer testvérek . . .	24
erdész	8	Reisz Kálmán, m. kir.	
Hantos János, m. kir.		erdővéd	4
erdőtanácsos	15	Rozenthal H.	16
Janovitzky Zsigmond,		Richter Rudolf, m. kir.	
v. erdész	8	erdővéd	2
Pallizi Inkey László,		Sztanik Samu, m. kir.	
földbirtokos	8	erdőrendező	1
Igló város pénztára . .	6. ⁰⁵	Szönyey István, erdő-	
Kelemen Lajos, m. kir.		gondnok	1
főerdész	1	Szimon Károly, főerdész	1
Kustár István, érs. aler-		Schemmel Samu, m. k.	
dész	1	erdőrendező	9
Knár Lajos, k. fogalmazó	8	Szolnok-Doboka me-	
Kellner Emil, m. k. erdész	4	gye közig. erd. bizotts.	6. ²⁰
Körmöcz város	5. ⁴⁰	Svoboda János, kir. erdő-	
Linszky Antal, erdőmester	8	mester	8
Legányi Géza	1	Simon Gyula, járási főer-	
Listvány Antal, urad.		dész	1
főerdész	9	Tischler Károly, alerdész	8
Lónhart Frigyes, erdő-		Tanos Pál, urad. főerdész	1
fogalmazó	8	Vibiral János, v. erdész	9
Magyar-óvári és bellyei		Weiskopf Alajos, her-	
főhercz. uradalmak . .	105	czegi erdőmester	8
Mattusch József, erdő-		Wuja Ph. P., fakereskedő	3. ⁰⁶
gondnok	8	Záreczky Pál, m. kir.	
Novy Alajos, pagonyerdész	4	erdőgyakornok	8
Nickl Aurél, m. k. erdő-		Zachár József, erdőbiró	9
gyakornok	1. ⁰⁶		